

PROJECT EUROPA 2030

Uitdagingen en kansen

De Europese Unie in 2030 Rapport aan de Europese Raad
van de Reflectiegroep over de toekomst van de EU

Mei 2010

VAN LEDEN VAN DE REFLECTIEGROEP AAN DE EUROPESE RAAD

Geachte voorzitter en leden van de Europese Raad,

Wij hebben de eer u het verslag voor te leggen waar de Europese Raad om heeft verzocht tijdens zijn bijeenkomst te Brussel op 14 december 2007, betreffende de uitdagingen waarmee de EU in 2030 naar verwachting geconfronteerd zal worden en over de wijze waarop wij hierop zouden kunnen anticiperen.

Dit verslag is de neerslag van de werkzaamheden van een groep uiteenlopende personen met verschillende prioriteiten en belangen. Het is het resultaat van uitvoerige discussies en debatten, en weerspiegelt zowel een consensus als een compromis. Niet alle voorstellen worden door alle leden gesteund, maar alle leden steunen het merendeel van de inhoud.

De onzekerheid die kenmerkend is voor onze tijd heeft onze taak tot een buitengewoon moeilijke gemaakt. Wij hebben ons bij onze analyse moeten beperken tot de langetermijnontwikkelingen die zich gemakkelijker laten onderscheiden.

Onze bevindingen zijn noch voor de Unie noch voor onze burgers geruststellend: een mondiale economische crisis, banken die door de overheid gered worden, vergrijzing die het concurrentievermogen van onze economieën en de houdbaarheid van onze sociale modellen bedreigt, neerwaartse druk op kosten en lonen, de uitdagingen in verband met de klimaatverandering en de toenemende afhankelijkheid van energie, de verplaatsing in oostelijke richting van de mondiale distributie van productie en spaargelden. En daar komt bij dat wij bedreigd worden door terrorisme, georganiseerde criminaliteit en de verspreiding van massavernietigingswapens.

**Zal de EU in deze veranderende wereld in staat zijn haar welvaartsniveau te handhaven en te verhogen?
Zal zij in staat zijn de Europese waarden en belangen te bevorderen en te verdedigen?**

Ons antwoord luidt bevestigend. De EU is in staat veranderingen in de wereld te bewerkstelligen, een toonaangevende rol te spelen, in plaats van slechts een passieve getuige te zijn. Dat is echter enkel mogelijk wanneer we samenwerken; de uitdagingen waarmee wij in de toekomst geconfronteerd zullen worden, zijn zo groot dat geen enkel Europees land ze op eigen gelegenheid het hoofd zal kunnen bieden. Ons vermogen om invloed uit te oefenen op ontwikkelingen die buiten onze grenzen plaatsgrijpen zal juist afhangen van ons vermogen om binnen de Unie duurzame groei en interne cohesie te bewerkstelligen. Dat is de slotsom waartoe de Reflectiegroep, na intensieve beraadslagingen en na talloze deskundigen en instellingen te hebben geraadpleegd, gekomen is.

Over één fundamenteel punt zijn al onze leden het eens: **Europa bevindt zich momenteel op een keerpunt in haar geschiedenis. Aan de toekomstige uitdagingen kunnen wij enkel het hoofd bieden indien wij allen - politici, burgers, werkgevers en werknemers - ons kunnen scharen achter een nieuw gemeenschappelijk doel, dat moet worden vastgesteld op basis van de behoeften van de huidige tijd.**

Sedert de oprichting van onze groep heeft in Europa een aantal belangrijke ontwikkelingen plaatsgevonden, waaronder de institutionele crisis ten gevolge van de afwijzing van het Verdrag van Lissabon en de recente financiële crisis, die uitmondde in een mondiale recessie.

Met de bekrachtiging van het Verdrag van Lissabon konden wij een lange periode beëindigen van introspectie, die de Unie had afgeleid van de belangrijkste uitdagingen voor onze toekomst.

Helaas is er nog steeds geen einde gekomen aan de financiële crisis, die veroorzaakt is door tekortkomingen in de werking van en het toezicht op onze financiële instellingen. De sociale, economische en politieke vertakkingen van de crisis zijn van grote invloed geweest op de situatie in de Unie, en dus op onze eigen beraadslagingen. **Op dit cruciale moment dient de EU vastbesloten en eensgezind op te treden, en weerstand te bieden aan de verleidingen van het protectionisme.**

Door deze crisis, die is ontstaan aan de andere kant van de Atlantische Oceaan, werd Europa ernstiger getroffen dan enige andere regio van de wereld, doordat structurele zwakten in de Europese economie werden blootgelegd die al veel eerder waren gediagnosticeerd, maar waaraan maar al te vaak werd voorbijgegaan.

De crisis heeft Europa gewekt en gedwongen te reageren op de veranderingen in de wereldorde. Zoals altijd bij transformaties zal ook deze nieuwe orde nieuwe winnaars en verliezers kennen. Wil Europa niet tot de verliezers behoren, dan dient zij de blik naar buiten te richten en te gaan werken aan een ambitieus langetermijn-hervormingsprogramma voor de komende twintig jaar.

De leiders van de EU moeten voortgaan met het nemen van maatregelen om de huidige crisis het hoofd te bieden, maar deze maatregelen mogen niet los staan van de hervormingen op de middellange en de lange termijn die de Unie nodig heeft. Wij zijn van elkaar afhankelijk vanwege onze interne markt, onze gemeenschappelijk valuta en ons stabiliteits- en groeipact - daarom spreken wij van een Unie. De Europeanen moeten de crisis gezamenlijk bestrijden, op straffe van mislukking van onze individuele initiatieven.

Om de crisis volledig te boven te komen, moeten wij voortgaan met de stimuleringsmaatregelen totdat onze economieën op eigen benen kunnen staan. Als de middenstroom te snel wordt beëindigd, zou ons herstel in het tegendeel kunnen verkeren. Het scheppen van werkgelegenheid en groei moet onze belangrijkste prioriteit blijven. En de lidstaten die, als gevolg van kostbare reddingsoperaties, stijgende sociale uitgaven en opdrogende inkomstenbronnen, de uitgaven niet langer kunnen bekostigen, moeten een beroep doen op de EU en de overige lidstaten om het voortouw te nemen bij het creëren van de voorwaarden voor economische herstel.

Versterking van de economische governance in de EU is dringend nodig om de asymmetrische schokken te voorkomen die veroorzaakt worden door het gelijktijdig bestaan van onze monetaire unie en interne markt en uiteenlopende vormen van economisch beleid. De oorsprong van de crisis had weinig van doen met de euro en het stabiliteits- en groeipact, maar de betrokken mechanismen waren niet toereikend om gedurende de crisis voor economische convergentie te zorgen. De EU moet oplossingen vinden voor de bestaande onevenwichtigheden tussen de lidstaten, **en het verlies aan concurrentievermogen dat blijkt uit de tekorten op de betalingsbalans en op de lopende rekening, onderzoeken en wegwerken.** Deze punten dienen te worden opgenomen in de convergentiecriteria van de Unie, en er is een instrument nodig om de monetaire stabiliteit te waarborgen en zo het hoofd te kunnen bieden aan onvoorziene crises.

Wil de EU een herhaling van de crisis voorkomen, dan moet zij met spoed hervormingen doorvoeren in de werking van en het toezicht op onze financiële instellingen. Voorshands hebben deze financiële instellingen nog maar weinig veranderd aan de praktijken die de crisis hebben veroorzaakt, behalve dat zij hun leningen aanzienlijk hebben teruggebracht. Het ware wenselijk dat deze hervormingen onder de G20 gecoördineerd zouden kunnen worden, maar zolang dat niet het geval is, moet de EU haar eigen regulerende normen en mechanismen voor controle en toezicht ontwikkelen. Onze burgers zullen een tweede reddingsoperatie op deze schaal eenvoudigweg niet willen aanvaarden.

Tegen het jaar 2030 **zullen de Europeanen behoefte hebben aan een zeer concurrerende en houdbare sociale markteconomie om de sociale cohesie te handhaven en de klimaatverandering te bestrijden.**

Dit vergt een ambitieus hervormingsprogramma met duidelijke prioriteiten en veel doeltreffender handhavingsmechanismen dan die waarin de open coördinatiemethode kan voorzien. Wij gaan er in dit verband van uit dat de nieuwe Europa 2020-strategie van de Commissie deel uit zal maken van deze omvangrijke inspanning.

De EU moet daarom onverwijld werk maken van de structurele hervormingen van de Lissabonagenda die nog op uitvoering wachten. Dit vereist een hervorming van de uitvoeringsmechanismen van de nieuwe strategie door doeltreffender stimuleringsmaatregelen, opdat de door de Europese Raad en de andere Europese instellingen vastgestelde doelstellingen daadwerkelijk worden verwezenlijkt.

Menselijk kapitaal is het doorslaggevend strategische instrument om succesvol te zijn in de mondiale economie. Toch heeft Europa veel terrein prijsgegeven in de wedloop naar een kenniseconomie. Voor een inhaalslag is een gecoördineerde inspanning nodig. De lidstaten moeten de middelen beschikbaar stellen die zij overeengekomen waren te investeren in O&O, met hulp van de particuliere sector, en alle aspecten van onderwijs, met inbegrip van de beroepsopleiding, hervormen. Ook moet de Unie handelend optreden met behulp van haar eigen herziene begrotingsinstrumenten, en daarbij een beter gebruik maken van de Europese Investeringsbank en het Europees Investeringsfonds. Tot slot moeten we de mogelijkheid bestuderen om nieuwe inkomstenbronnen aan te boren, bijvoorbeeld door het instellen van een koolstofheffing.

De EU moet uitvoering geven aan een gemeenschappelijk energiebeleid met zowel interne als externe dimensies, met het oog op grotere energie-efficiëntie en -besparingen zoals bepleit in de Europa 2020-strategie, en onze energievoorziening uit derde landen diversifiëren. Voorts dienen de Europeanen een diepgaande discussie te entameren over de noodzaak van veilige kernenergie in Europa, en moeten zij de grote lijnen schetsen van een permanent systeem van stimulansen voor de ontwikkeling van alternatieve energiebronnen.

De EU moet ook in de toekomst een leidende rol spelen bij de bestrijding van de klimaatverandering. Om een doeltreffender en relevanter rol te kunnen spelen in de opkomende wereldorde moet de EU evenwel de vergissingen die wij in Kopenhagen hebben gemaakt voorkomen. Er zal een werkelijk gemeenschappelijke onderhandelingsstrategie moeten worden ontwikkeld, waarmee wij onze belangen beter zullen kunnen verdedigen.

Wij Europeanen moeten onze democratische uitdaging aangaan. Indien niet snel maatregelen worden genomen, zal onze vergrijzende maatschappij een onhoudbare druk leggen op onze pensioen-, gezondheidszorg- en bijstandsstelsels, en ons economisch concurrentievermogen ondermijnen. Prioriteit moet worden gegeven aan maatregelen om meer vrouwen aan het werk te krijgen, het streven naar een beter evenwicht tussen werk en privéleven, wijziging van onze visie op het pensioen dat als een recht moeten worden gezien en niet als een verplichting, en de ontwikkeling van een meer proactief immigratiebeleid dat toegesneden is op onze demografische en arbeidsmarktbehoeften.

De EU moet de interne markt wapenen tegen de verleidingen van economisch nationalisme en deze markt aanvullen met diensten, de digitale samenleving en andere sectoren, die naar verwachting de belangrijkste aanjagers van groei en werkgelegenheidsschepping zullen worden op een markt die 500 miljoen gebruikers en consumenten omvat. **De versterking en aanvulling van de interne markt dient gepaard te gaan met een betere coördinatie op belastinggebied.**

Wij Europeanen dienen de arbeidsmarkt te hervormen en onze praktijken op het gebied van ondernemingsbestuur moderniseren. Willen wij optimaal profijt trekken van het potentieel van de technologische revolutie, dan moeten wij diepgaande wijzigingen doorvoeren in onze arbeidsmarktstructuren. Enkele lidstaten hebben op basis van het flexizekerheidsmodel al succesvolle hervormingen doorgevoerd; uit deze ervaringen dienen wij lering te trekken, terwijl wij ze tevens moeten aanpassen aan de uiteenlopende nationale omstandigheden. De inzetbaarheid van onze werkende bevolking moet worden vergroot, evenals de flexibiliteit van onze ondernemingen binnen een economie die voortdurend aan veranderingen onderhevig is. Vergroting van de arbeidsproductiviteit dient een prioriteit te zijn, en toegenomen productiviteit dient rechtstreeks te worden gekoppeld aan een evenredig hoger inkomen.

Voor deze veranderingen is geen Verdragswijziging nodig. Evenmin wordt, in overeenstemming met ons mandaat, in het verslag een strikt onderscheid gemaakt tussen de verschillende machtsniveaus of aangegeven op welk niveau maatregelen moeten worden genomen. Het gaat ons er niet om wie handelend moet optreden, maar veeleer willen wij onderzoeken wat de juiste maatregelen zijn die zonder verder dralen moeten worden genomen. Dat betekent ook dat de bestaande begrotingsniveaus en -prioriteiten, met inbegrip van de door de EU geormerkte middelen en de middelen die de lidstaten hebben toegewezen voor op EU-niveau overeengekomen prio-

riteiten, dringend moeten worden geëvalueerd. Wanneer ambitieuze doelstellingen worden nagestreefd met beperkte middelen en zwakke uitvoeringsmechanismen, kan men slechts een teleurstellend resultaat verwachten.

Wil de EU haar doelstellingen verwezenlijken, dan **zullen de Europese Raad en de Eurogroep hun leidende rol moeten versterken, in coördinatie met de Commissie en het Europees Parlement.**

Nu wij een aanvang maken met deze hervormingen, moeten wij ten volle profijt trekken van de nieuwe instrumenten waarin het Verdrag van Lissabon voorziet voor het verwezenlijken van een grotere burgerparticipatie in de Unie, een doeltreffend intern en extern veiligheidsbeleid, hechtere betrekkingen met onze bureaus, en het vermogen onze belangen elders tot gelding te brengen.

Het EU-project moet ook een project van de burgers worden. Uit onderzoeken blijkt dat onze burgers, vaak meer nog dan hun leiders, ervan overtuigd zijn dat het in het belang van de Unie en haar lidstaten is dat de EU een relevantere en effectievere rol speelt op het wereldtoneel en dat zij met één stem spreekt in haar streven onze gemeenschappelijke belangen te bevorderen.

Onze burgers vragen om een sterkere Europese coördinatie bij de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit en het terrorisme, omdat zij weten dat dit de enige manier is om deze problemen aan te pakken in een gebied met een vrij grensverkeer.

Onze burgers beseffen dat ons welzijn, onze ontwikkeling en onze veiligheid niet los staan van die van onze bureaus, met wie wij een bijzonder nauwe samenwerking moeten ontwikkelen met het oog op onze gezamenlijke belangen.

Onze burgers weten dat ons buitenlands beleid krachtiger en doeltreffender zal zijn wanneer wij onze belangen gezamenlijk kunnen verdedigen, in plaats van blijk te geven van verdeeldheid waarbij elk land de andere de loef poogt af te steken, zoals in de afgelopen jaren het geval was.

Onze burgers wensen dat de Europese Unie hun belangen dient, en verwachten daarom dat zij hun sociale, burger-, gezins- en arbeidsrechten mee kunnen nemen wanneer zij binnen de Unie verhuizen. Door het garanderen van de meeneembaarheid van sociale rechten krijgt de Unie een grotere betekenis voor onze burgers.

Dit alles vraagt om een nieuw bondgenootschap tussen de Europese instellingen en de actoren van de economische en sociale sectoren, en tussen de verschillende machtsniveaus - het nationale, het regionale en het plaatselijke. Bovendien **vraagt de situatie om een krachtig leiderschap**, een leiderschap dat een eerlijke en vruchtbare dialoog met de burgers kan aangaan, en kan besturen binnen het kader van een partnerschap. Het waarborgen van de steun van onze burgers zal van doorslaggevend belang zijn, niet alleen voor de Unie om het hoofd te bieden aan de maatschappelijke en economische gevolgen van de crisis, maar ook om de structurele hervormingen te kunnen doorvoeren die nodig zijn voor een toekomstig sterker Europa.

De EU is meer dan een gemeenschappelijke markt. Zij is tevens een Unie van waarden. Met de steun van de burgers van Europa kan de EU de leidende rol spelen bij het aanpakken van grote mondiale problemen. Onze burgers worden geconfronteerd met een crisis die zij zelf niet hebben veroorzaakt, en zij zullen hun geloof in een Europees project enkel hervinden indien hun leiders jegens hen eerlijk zijn over de omvang van de uitdagingen die hen wachten, en indien zij worden verzocht inspanningen te leveren die vergelijkbaar zijn met die welke Europa na de Tweede Wereldoorlog welvaart hebben gebracht.

Hoogachtend,

Leden van de reflectiegroep

LEDEN VAN DE REFLECTIEGROEP

Felipe González Márquez, voorzitter

Vaira Vīķe-Freiberga, vice-voorzitter

Jorma Ollila, vice-voorzitter

Lykke Friis (tot november 2009)

Rem Koolhaas

Richard Lambert

Mario Monti

Rainer Münz

Kalypso Nicolaïdis

Nicole Notat

Wolfgang Schuster

Lech Wałęsa

INHOUD

DE EU STAAT VOOR EEN KEUZE	11
HERNIEUWEN VAN EUROPA'S ECONOMISCHE EN SOCIALE MODEL	15
GROEI DOOR KENNIS: MENSEN AUTONOMER MAKEN.....	21
DE DEMOGRAFISCHE UITDAGING: VERGRIJZING, MIGRATIE EN INTEGRATIE	25
ENERGIEZEKERHEID EN KLIMAATVERANDERING: EEN NIEUWE INDUSTRIËLE REVOLUTIE	29
INTERNE EN EXTERNE VEILIGHEID: DE EEUWIGE UITDAGING	33
EUROPA IN DE WERELD: EEN ASSERTIEVE SPELER WORDEN	37
DE EU EN HAAR BURGERS.....	41
VOORTBOUWEN OP DE STERKE PUNTEN VAN DE EU	45
DANKWOORD.....	47

DE EU STAAT VOOR EEN KEUZE

Sinds het einde van de Koude Oorlog hebben ingrijpende veranderingen elkaar in een adembenemend tempo opgevolgd. De jongste twintig jaar is niets bij het oude gebleven: onze manier van werken, van consumeren, van reizen, onze onderlinge verstandhoudingen, de redenen waarom we met iemand meevoelen, de dingen die ons angst inboezemen: ze zijn allemaal veranderd. De meeste veranderingen kwamen bovendien volkomen onverwacht. De mondiale financiële crisis is slechts de jongste van een reeks gebeurtenissen die onze overtuigingen en opvattingen hebben geschokt. Voor de eerste keer in de recente geschiedenis van Europa bestaat wijdverbreid de vrees dat de kinderen van vandaag het minder goed zullen hebben dan de generatie van hun ouders. We leven vandaag in onzekere tijden.

Deze toestand vormt een uitdaging zonder weerga voor de Europese Unie. De Europese Unie was gedurende het grootste gedeelte van haar bestaan een anker van interne stabiliteit, en bracht na de Tweede Wereldoorlog vrede, democratie en een behoorlijke welvaart in de helft van Europa. De Europese Unie heeft later ook de andere helft van Europa opgenomen in een proces van nooit geziene politieke en economische integratie. Dankzij die successen kon de EU de grootste economische mogendheid van de wereld worden, met een interne markt en een gemeenschappelijke munt. En net nu, met een steeds ingewikkelder en onzekerder toekomst in het verschiet, ontbreekt het de Europese burgers aan het gemeenschappelijke doel dat zo kenmerkend was voor de naoorlogse jaren.

Wat de EU in het verleden heeft verwezenlijkt, was toegespitst op het Europese deel van de wereld. Gedurende de opeenvolgende integratiestadia is de externe omgeving van Europa relatief stabiel gebleven. Thans is de situatie geheel anders. Snelle veranderingen veroveren stormenderhand de wereld. De komende twintig jaar zullen er niet alleen verscheidene machtscentra zijn, maar zal het zwaartepunt van de wereld tevens verschuiven: naar Azië en het zuidelijk halfrond, naar nieuwe overheids- en niet-overheidsactoren, en opwaarts naar transnationale instellingen. De problemen waaraan Europa vandaag het hoofd moet bieden, zijn het gevolg van ontwikkelingen buiten de grenzen, maar evenzeer van de terughoudendheid waarmee de EU op die ontwikkelingen reageert. Als de Unie haar toekomst veilig wil stellen, moet zij haar doelstellingen en haar be-

leid aanpassen om deze snel veranderende wereld aan te kunnen.

Hoe om te gaan met de ingrijpende veranderingen in de wereld

De afgelopen twintig jaar hebben ontwrichtende veranderingen gebracht, maar de volgende twintig jaar zullen onze zekerheden waarschijnlijk nog sterker aan het wankelen brengen. Er ontstaat een nieuwe multipolaire wereld, waarin de macht meer gespreid is en de internationale dynamiek complexer. Omdat de EU trager groeit dan haar voornaamste concurrenten, zal haar aandeel in de rijkdom van de wereld onvermijdelijk afnemen. Het menselijk kapitaal van de EU is lange tijd de ruggengraat geweest van haar economie, die gebaseerd was op geavanceerde innovatie en creativiteit. Maar andere regio's boeken nu vooruitgang doordat zij meer investeren in onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie. In 2030 zal Azië naar verwachting koploper zijn op het gebied van wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen en zal het hoogwaardige goederen voortbrengen die de productie en de algehele levenskwaliteit ingrijpend kunnen veranderen.

Naarmate de opkomende economieën hun achterstand inzake levensstandaard met de geavanceerde geïndustrialiseerde landen inlopen, stijgt het mondiale energieverbruik. De wereldwijde energiebehoeften zullen in 2030 waarschijnlijk met 50% zijn gestegen, waarbij fossiele brandstoffen 80% van het aanbod zullen uitmaken. De afhankelijkheid van de invoer van energie zal toenemen, waarbij de EU tot twee derde van haar energiebehoeften zal gaan invoeren.

Bovendien zal de beschikbaarheid van energie en andere essentiële hulpbronnen waarschijnlijk nadelig worden beïnvloed door de klimaatverandering, en velen voorspellen ernstige tekorten in 2030. De prijsvolatiliteit en de voorzieningsonzekerheid zullen voorts toenemen als gevolg van politieke onbestendigheid in landen met grote energievoorraden. Hernieuwbare energiebronnen zullen weliswaar een snellere groei kennen dan traditionele energiebronnen, maar zij zullen in 2030 nog altijd slechts een klein aandeel in de mondiale energievoorziening hebben. Deze tendens wordt nog verergerd doordat wij er niet in slagen het verlies aan biodiversiteit een

halt toe te roepen, wat ernstige gevolgen heeft voor de economische duurzaamheid op lange termijn.

Dit alles vindt plaats tegen de achtergrond van ingrijpende maatschappelijke veranderingen in onze landen. In een vergrijzende samenleving, die, in vergelijking met nu, per werkende bijna tweemaal zoveel mensen ouder dan 65 jaar zal tellen, zullen de EU-lidstaten aanzienlijke inspanningen moeten leveren om hun socialezekerheidsstelsels te financieren en oudere mensen binnen de beroepsbevolking te houden. Naarmate de beschikbaarheid van arbeidskrachten en vaardigheden in de lidstaten terugloopt, zal Europa meer migrerende werknemers moeten aantrekken, wat gevolgen zal hebben voor ons vermogen een beheerste maatschappelijke integratie tot stand te brengen. Tot slot brengt een revolutie op het gebied van technologie en communicatie veranderingen teweeg in onze beroeps- en privébetrekkingen, waarbij ons nieuwe patronen voor ons beroeps- en privéleven worden opgelegd waaraan veel mensen al te moeilijk kunnen wennen.

De EU staat voor een duidelijke keuze: hervormen of neergaan

Veel van deze ontwikkelingen zijn versneld door de huidige financiële en economische crisis, de ergste sinds de Grote Depressie, en het zal de EU enige jaren kosten om ervan te herstellen. De crisis heeft de structurele zwakheden van het grootste deel van de Europese economie aan het licht gebracht: lagere productiviteit, structurele werkloosheid, een rigide arbeidsmarkt, verouderde vaardigheden en geringe groei.

Dat de crisis in landen zoals China en India minder ernstige gevolgen heeft gehad en dat die landen zich veel sneller herstellen van de crisis, leidt er tegelijkertijd toe dat velen veeleer pessimistisch zijn gestemd over de snelle veranderingen van de wereldeconomie. De angst bestaat vandaag dat opkomende economieën hun volledige economische potentieel zullen ontwikkelen en daarbij zullen profiteren van de structurele zwakheden van Europa. In feite kunnen de huidige verschuivingen in de economische productiviteit tot wederzijds voordeel strekken doordat zij leiden tot een toename van de investeringen, de handel en de consumptie bij alle partijen. De EU mag er evenwel niet van uitgaan dat de opkomst van derde landen noodzakelijkerwijs in een

win-winsituatie zal uitmonden. Indien de EU zich niet aanpast aan de behoeften van de mondiale economie, bestaat er een reëel gevaar dat het relatieve verval van Europa een absoluut verval wordt.

Na 50 jaar van consolidatie, zowel in de diepte als in de breedte, staat de EU thans voor een fundamentele keuze: ofwel wordt het jaar 2010 voor de EU het begin van een nieuwe fase, waarin Europa voor de volgende 50 jaar een assertieve speler op het wereldtoneel is, ofwel glijden de Unie en haar lidstaten af naar de marge, als een steeds onbelangrijker westelijk schiereiland van het vasteland van Azië.

Het omarmen van een mondiale ambitie mag niet gepaard gaan met het terugschroeven van interne hervormingen, integendeel; invloed naar buiten toe kan niet worden verkregen zonder stevige groei en interne samenhang binnen de Europese Unie. Ons tijdperk is evenwel onmiskenbaar het tijdperk van de mondialisering geworden, en die verandering heeft nieuwe winnaars en verliezers opgeleverd. Als we niet in het verliezende kamp willen eindigen, moeten we nu doortastend optreden.

Waarom de Europese Unie?

De problemen waarmee we nu te maken krijgen, verschillen van die uit het verleden en vereisen andere oplossingen. Ongeacht of het gaat over een relatieve demografische en economische achteruitgang, klimaatverandering of energietekorten, kunnen we de problemen alleen goed begrijpen en aanpakken wanneer we ze in een regionale en mondiale context plaatsen. Hier kan de EU als entiteit die veel meer is dan de som van haar lidstaten, haar waarde bewijzen. Doordat zij op verscheidene niveaus haar invloed kan laten gelden, van het mondiale tot en met het lokale niveau, kan de EU beter dan enige lidstaat de grote beproevingen van de 21e eeuw aan.

Daartoe zal zij niet vanzelf in staat zijn. De EU beschikt weliswaar over de nodige structuren en instrumenten, maar deze moeten door de lidstaten vastberaden - en voor het juiste doel - worden ingezet.

In wezen kan de gemeenschappelijke agenda van de EU worden samengevat in twee overkoepelende en

geïntegreerde uitdagingen: de duurzaamheid van ons maatschappelijk en economisch model waarborgen; en voorzien in de middelen voor het ondersteunen en verdedigen van dat model, alsmede van onze gemeenschappelijke waarden en belangen, in het mondiale strijdperk. De nieuwe Europa 2020-agenda van de Commissie moet derhalve worden gesteund, maar uiteindelijk wel worden ingebed in een breder perspectief.

Opdat de EU een doeltreffende en dynamische wereldspeler wordt, moet zij solidariteit ook centraal plaatsen in het Europese project. We kunnen niet onvoorwaardelijk aanspraak maken op solidariteit; zij moet berusten op een individuele en collectieve verantwoordelijkheid. Als zodanig kan en moet solidariteit het uitgangspunt zijn voor de beleidsvorming en de betrekkingen van de EU op alle niveaus, tussen individuen en generaties en tussen plaatsen, regio's en lidstaten.

De Europese burgers vinden echter nog altijd moeilijk oplossingen voor hun problemen in de EU. Als we deze missie samen tot een goed einde willen brengen, moeten de politici en de burgers de verantwoordelijkheid voor het Europese project op zich nemen. Blijven de regeringen de EU en haar instellingen behandelen als ging het om een vreemde of vijandige mogendheid, telkens wanneer hun dat uitkomt, dan is er weinig hoop dat de bevolking zich met de EU zal identificeren, terwijl dat nodig is voor haar succes. Wil de EU slagen, dan moet zij juist de steun van haar burgers verwerven door een grotere participatie en transparantie mogelijk te maken.

HERNIEUWEN VAN EUROPA'S ECONOMISCHE EN SOCIALE MODEL

De kern van de Europese Gemeenschap is een kenmerkend economisch en sociaal model, dat in het Verdrag van Lissabon een "sociale markteconomie met een groot concurrentievermogen" wordt genoemd. Dit model kent een aantal varianten met kwalitatief gezien wisselende prestaties, maar ze passen in grote lijnen allemaal binnen een gemeenschappelijk kader. Dit model, dat als uitgangspunt heeft dat economische groei met sociale doelstellingen voor ogen via de markt moet worden nagestreefd, steunt op een breed draagvlak onder de bevolking. Het heeft Europa na de tweede wereldoorlog helpen omvormen tot een regio met machtige industrieën en diensten met een groot banenscheppend vermogen, hetgeen op zijn beurt een billijk stelsel van sociale bescherming mogelijk heeft gemaakt. Aldus is een "virtueuze cirkel" gecreëerd, waarin solidariteit, verantwoordelijkheid en concurrentievermogen samengaan.

In het nieuwe interne en mondiale krachtenveld moet dit model echter opnieuw worden gedefinieerd en aangepast aan een veranderende context. De jongste twee decennia is de EU wat betreft het vermogen om groei en banen te genereren en bijgevolg de levensstandaard te verbeteren, achtergebleven bij haar voornaamste handelspartners. Hoewel een aantal lidstaten erin is geslaagd dit patroon te doorbreken, is die toestand tot op heden over het geheel genomen dezelfde gebleven. De huidige economische en financiële crisis heeft ons wakker geschud doordat zij de structurele gebreken van de Europese economie heeft blootgelegd. De EU moet, nu ze geconfronteerd wordt met toenemende concurrentie van de opkomende en ontwikkelde economieën, gaan werken aan een gedurfd nieuw hervormingsprogramma dat gericht is op een grotere economische efficiëntie.

Tegelijkertijd is de bestaande consensus over het model afhankelijk van een voortdurend evenwicht tussen de sociale aspecten en de marktaspecten ervan. Dit evenwicht is in de loop der tijd verstoord doordat de sociale ongelijkheden zijn toegenomen. Sociale uitsluiting en slechte arbeidsvoorwaarden zijn voor sommige burgers van de EU nog steeds een realiteit. Dit probleem kan niet worden opgelost door de economische hervorming stop te zetten. Integendeel, wanneer opnieuw de nadruk wordt gelegd op de verbetering van de economische efficiëntie, moet tegelijk werk worden gemaakt van nieuwe sociale beleidsmaa-

tregelen. Met andere woorden: de duurzaamheid van Europa's economische en sociale model zal afhangen van ons vermogen opnieuw een dynamisch evenwicht tussen de economische, sociale en milieudimensie van de ontwikkeling te creëren.

De zoektocht naar werkgelegenheid en groei

Een krachtige economie die wereldwijd kan concurreren en gekenmerkt wordt door een hoge productiviteit is een voorwaarde voor verbetering van de levensstandaard. Economische groei is steeds meer gebaseerd op technologische verandering en vergaande specialisatie tegen de achtergrond van voortschrijdende mondialisering. Deze ontwikkelingen leiden ertoe dat zowel werknemers en ondernemingen als het functioneren van de markten en het management van ondernemingen, een structureel veranderingsproces ondergaan. De digitalisering verruimt de mogelijkheden voor uitbesteding, en de ICT-revolutie kan voor de komende decennia ruime mogelijkheden voor productiviteitsgroei geven.

De EU kan het groeiproces versterken door het verder ontwikkelen van de interne markt, bijvoorbeeld in de dienstensector, en door het bestrijden van alle vormen van protectionisme en het bevorderen van de succesvolle afronding van de Doha-ronde. Onnodige lasten voor arbeid en ondernemingen mogen de groei van een dynamische en innovatieve dienstenproductie niet fnuiken, en ondernemerschap en het nemen van risico's dienen te worden aangemoedigd. Wij delen het inzicht dat technologische verandering, mondialisering en vergrijzing dringend vereisen dat structurele hervormingen ter versterking van de flexibiliteit, het concurrentievermogen en de dynamiek worden doorgevoerd.

Bij het scheppen van meer en betere banen staat de hervorming van de arbeidsmarkt centraal. De lidstaten moeten ernaar streven drie cruciale aspecten van hun arbeidsmarkten te verbeteren: flexibiliteit van en zekerheid voor hun arbeidskrachten ("flexizekerheid"); de arbeidsmobiliteit; en de cultuur en het management van ondernemingen. De arbeidsparticipatie moet worden verhoogd (zie de paragraaf over demografie hieronder).

Het vermogen van de werknemers tot flexibele aanpassing aan constante veranderingen in de productie is een essentiële voorwaarde om de productiviteit op peil te houden. Maar tegenover arbeidsflexibiliteit moet arbeidszekerheid staan. In een snel veranderende wereld moeten niet banen, doch de persoon die zijn baan verliest, worden beschermd, en wel door een grotere inzetbaarheid. "Flexizekerheid" is de beste manier om die bescherming te bieden, door het de werknemers mogelijk te maken hun voordeel te doen met veranderingen op de arbeidsmarkt en over te stappen naar betere banen. Centraal bij deze aanpak staat het vermogen om tijdens het gehele leven vaardigheden te verwerven en aan te passen, in combinatie met het scheppen van de voorwaarden om die vaardigheden mee te nemen naar andere lidstaten of andere plaatsen in dezelfde lidstaat.

Het is momenteel voor werknemers en ondernemers nog steeds moeilijk om toegang te krijgen tot en inzicht te verwerven in de regels en voorschriften die van toepassing zijn op het starten in een nieuwe baan of van een nieuw bedrijf. Administratieve rompslomp kan niet bij wet uit de weg worden geruimd, maar mag geen barrière vormen voor mobiliteit. Het belangrijkste is dat socialezekerheidsrechten, voor eens en voor altijd, gemakkelijk moeten kunnen worden meegenomen naar andere lidstaten. Kwalificaties moeten in de gehele EU worden erkend, en meertaligheid moet worden aangemoedigd. De EU dient tevens een nieuw beroepsovergangsbeleid te ontwikkelen om zowel het veranderen van baan aan te moedigen en te vergemakkelijken als de sociale dimensie van de Unie te versterken.

Tot slot zijn ook ingrijpende veranderingen nodig in de cultuur en het management van ondernemingen om de inspanningen ter verbetering van de vaardigheden van hun personeel vruchten te doen afwerpen. Ondernemingen zullen meer steun moeten geven aan initiatieven van het personeel en open innovatie als middel om het concurrentievermogen te vergroten door nieuwe productieprocessen en -technieken. Zij zullen tevens een cultuur moeten stimuleren waarin personeelsleden zich verantwoordelijk voelen voor hun bedrijf.

Het realiseren van Europa's sociale ambities door nieuw gericht beleid

Deze nieuwe impuls voor economische hervormingen moet gepaard gaan met nieuwe gerichte maatregelen die het individu meer bescherming en solidariteit bieden. Sociale zekerheidsstelsels verdienen krachtige bescherming tegen misbruik of "moral hazard" (risicovol gedrag omdat men verzekerd is). Tegenover rechten en aanspraken moeten taken en verplichtingen staan. Met name moeten sociale zekerheidsstelsels worden aangepast om te bevorderen dat mensen in de werkzame leeftijd snel opnieuw in de arbeidsmarkt worden geïntegreerd en niet langdurig afhankelijk worden van steun.

In het licht van de bestaande bevoegdheidsverdeling in verband met het sociale beleid, moet voorrang worden gegeven aan duidelijk gedefinieerde en gezamenlijk vastgestelde streefcijfers, zoals aanbevolen door de Europa2020-agenda. De lidstaten moeten het voortouw nemen bij het beëindigen van onbillijke situaties als gevolg van een tweedeling op de arbeidsmarkt, waarin enerzijds werknemers worden beschermd door vaste contracten en anderzijds onbeschermd werknemers op elk moment ontslagen kunnen worden.

Ook moeten de lidstaten voldoende middelen uittrekken voor het bestrijden van sociale uitsluiting, armoede en discriminatie tussen man en vrouw, door bijvoorbeeld het uitvoeren van bestaande EU-wetgeving om overeengekomen minimumnormen te waarborgen. Cruciaal in dit streven is dat werkzoekenden en andere sociale partners toegerust worden met meer mogelijkheden. Het verbeteren van de informatie die beschikbaar is bij het Europees netwerk van diensten voor arbeidsvoorziening (EURES), en het uitbreiden van de e-infrastructuur tot huishoudens, scholen en bedrijven, zou al een flinke stap in de goede richting zijn.

Door te zorgen voor passende coördinatie op het gebied van het sociaal en fiscaal beleid, kan de EU bijdragen tot het vermogen van haar lidstaten om sociale doelstellingen naar hun eigen inzichten te verwezenlijken zonder concurrentievervalsing teweeg te brengen of de interne markt te ondermijnen. De Europese Investeringsbank en het Europees Sociaal Fonds moeten volledig gericht zijn op het verwezenlijken van de op

EU-niveau overeengekomen doelstellingen in verband met armoedebestrijding en sociale cohesie.

De EU moet voorts bijdragen tot het streven naar een gezonde Europese bevolking - een cruciale economische en maatschappelijke troef - met name door de ontwikkeling van met gezondheidszorg, welzijn en vergrijzing verband houdende bedrijfstakken en diensten.

Tegen de achtergrond van de crisis moet het bedrijfsleven zijn verantwoordelijkheid opnemen door zelfregulerend te gaan optreden in aangelegenheden van ethiek, verantwoordingsplicht, sociaal en ecologisch bewustzijn, non-discriminatie, een leven lang leren en voortdurende verbetering van de arbeidsomstandigheden.

Een win-winsituatie creëren: een "new deal" voor de interne markt

De bovenstaande sociale en economische maatregelen moeten geflankeerd en ondersteund worden door een volledig werkende interne markt. De ontwikkeling van de interne markt is lang gehinderd door twee gelijktijdige processen: weerstand in sommige lidstaten tegen het toepassen van de voorschriften van de interne markt, de concurrentievoorschriften en de voorschriften betreffende staatssteun; en een tendens in andere lidstaten om zich zelfs te verzetten tegen bescheiden initiatieven tot belastingcoördinatie die de werking van de interne markt zouden kunnen verbeteren en de vrees zouden kunnen wegnemen dat de interne markt een belemmering vormt voor het nastreven van sociale doelstellingen.

Bij ongewijzigd beleid zouden deze tendensen het ontmoedigende effect van belastingssystemen op het scheppen van arbeidsplaatsen vergroten en het de lidstaten nog moeilijker maken ongelijkheden aan te pakken. Zij zouden ook leiden tot een uitverkoop van de sociale bescherming en de weerstand tegen integratie nog vergroten. Kort gezegd, zowel de economische als de sociale dimensie van ontwikkeling zou in een neerwaartse spiraal terechtkomen.

Uit de huidige economische crisis is nog duidelijker gebleken dat het nodig is zich aan de regels van de

interne markt te houden. Terugvallen op economisch nationalisme zou het moeilijker maken de crisis te overwinnen en de Europese economie minder competitief maken. Toch zijn in vele lidstaten, zowel in de publieke opinie als onder politieke leiders, protectionistische reflexen maar al te frequent.

Tegen deze ongunstige achtergrond is het onwaarschijnlijk dat zonder nieuwe strategie of nieuw akkoord aan de voltooiing van de interne markt een nieuw elan kan worden gegeven. Een dergelijk akkoord zou bestaan in een streven om de interne markt - binnen welbepaalde termijnen - uit te breiden tot sectoren waarin zij nog niet of nog niet voldoende is doorgevoerd, op de allereerste plaats de dienstensector, met inbegrip van de financiële sector. Daaraan zouden initiatieven moeten worden gekoppeld, zo niet verdere integratie, op het gebied van cohesie, sociaal en fiscaal beleid, zonder afbreuk te doen aan het concurrentievermogen van de EU. Tegelijkertijd moeten inspanningen om te komen tot een koolstofarme economie gepaard gaan met maatregelen om de sociale insluiting te vergroten, met name op het vlak van onderwijs, werk, informatie, gezondheid en bankdiensten.

Een krachtiger economische governance: in het belang van stabiliteit en convergentie

De wereldwijde financiële crisis en de groeiende economische verschillen tussen de lidstaten hebben extra argumenten opgeleverd voor een betere economische coördinatie in de EU. Het is dus vitaal voor het economische succes en de eenheid van de EU in het algemeen en van de eurozone in het bijzonder om de in 1990 begonnen convergentie-inspanningen nieuw leven in te blazen - hetgeen levens zal leiden tot de uitbreiding van de eurozone. In deze convergentie-inspanningen moeten de volgende maatregelen centraal staan:

- het leiderschap voor de economische coördinatie wordt toevertrouwd aan de Europese Raad, die de rol van de Commissie ten volle eerbiedigt en nauw samenwerkt met het Europees Parlement, de Commissie en andere bevoegde Europese economische instellingen; de coördinatiebevoegdheden van de Eurogroep met betrekking tot zowel het interne als

het externe beheer van de monetaire Unie worden versterkt en uitgebreid;

- de procedures voor het toezicht op de nationale begrotingen worden aangescherpt, teneinde te zorgen voor transparantie en houdbare overheidsfinanciën; de lidstaten worden aangemoedigd hun begrotingsproces en begrotingsplanning te harmoniseren;
- de macro-economische coördinatie wordt uitgebreid tot de particuliere schuld, de betalingsbalans, en meer in het algemeen, de voorwaarden voor het waarborgen van het concurrentievermogen;
- de algehele betrouwbaarheid op begrotingsgebied wordt versterkt door middel van een nieuw financieel instrument ter bestrijding van onverwachte crisissituaties en asymmetrische schokken, met inachtneming van de "moral hazard"-risico's,
- de werking van en het toezicht op de financiële instellingen worden versterkt om een bovenmatig hefboomeffect en het nemen van te grote risico's tegen te gaan.
- de investeringsinspanning van de EU wordt opgevoerd door een groeidoelstelling voor de investeringscomponent in de overheidsuitgaven van de lidstaten te formuleren; de Europese Investeringsbank en het Europees Investeringsfonds worden voorzien van meer middelen; en het Europees regelingskader wordt aangepast om meer langetermijninvesteers aan te trekken en om prudent bankieren te bevorderen, waarin de behoeften van de reële economie prevaleren in plaats van financiële speculatie.

De uitdaging van ecologische duurzaamheid

De noodzaak van ecologische duurzaamheid maakt het herdefiniëren van het economische en sociale model van Europa extra gecompliceerd. De EU zal niet alleen haar planning inzake ruimtelijke ordening, steden en vervoer, onderwijs en consumptiepatronen, maar ook haar groeimodel moeten herzien. Er is een nieuwe industriële strategie nodig die zich richt op de verbreding van nieuwe groene technologieën en duurzame industriële processen. Ter ondersteuning daarvan moet de EU:

- een Europese innovatiewet aannemen die financieringsprogramma's vereenvoudigt en het Europees Instituut voor Innovatie en Technologie in staat stelt zijn taak uit te voeren, namelijk het opzetten van gezamenlijke innovatieprogramma's overal in de EU;
- een Small Business Research Initiative lanceren, dat innovatieve jonge en kleine bedrijven toegang biedt tot de markt voor openbare aanbestedingen;
- de meerwaarde verhogen van de landbouw en de landbouw- en voedingsindustrie, en tegelijk de negatieve gevolgen voor het milieu beperken door de toegang tot nieuwe technologieën te verbeteren en het consumentenbewustzijn te verhogen;
- een reeks Europese onderzoekscentra binnen het Europees Instituut voor Technologie instellen of aanduiden, die zich richten op hernieuwbare energie, energie-efficiëntie, ICT voor duurzame ontwikkeling en vervoersnetwerken, biotechnologie en nanotechnologieën;
- een overgangsstrategie aannemen met als perspectief een koolstofarme economie in 2030, alsmede de nodige maatregelen van de EU en de lidstaten om dit te verwezenlijken.

De valkuilen van de Lissabonstrategie vermijden

Indien het de EU ernst is met hervormingen, moet zij de nodige aanpassingen aanbrengen in haar governance-structuren en -mechanismen. Dat was de les van de "Lissabonstrategie", die de belofte van een grotere concurrentiekracht niet heeft kunnen waarmaken omdat zij is vastgelopen in zwakke uitvoeringsmechanismen. In de eerste plaats zou de band tussen op communautair niveau vastgestelde gemeenschappelijke richtsnoeren en hun uitvoering op nationaal niveau overeenkomstig de interne bevoegdheidsverdeling van elk land kunnen worden versterkt door een effectief mechanisme van wederzijdse controle ("name and shame"), alsmede door positieve stimuli, financiële en andere. En, minstens even belangrijk, de beoordelingsprocedures moeten meer gericht zijn op resultaten dan op bedoelingen of processen.

Dit alles moet worden gecombineerd met een coherent gebruik van de eigen financiële middelen van de EU, de middelen van de Europese Investeringsbank en die van de begrotingen van de lidstaten, waarbij de middelen die specifiek bestemd zijn voor overeengekomen prioriteiten worden gebundeld. Het creëren van groei en banen moet de allereerste prioriteit zijn. Niet om het even welk soort banen, maar banen die aangepast zijn aan de kennismaatschappij; en niet om het even welk soort groei, maar groei die duurzaam is en niet alleen gedefinieerd wordt in termen van bbp. Daar ligt de toekomst van Europa.

GROEI DOOR KENNIS: MENSEN AUTONOMER MAKEN

Kennisgebaseerde en creatieve industrieën en diensten zijn de laatste twee decennia aanzienlijk in omvang toegenomen en zijn steunpilaren voor de werkgelegenheid en de economische dynamiek in Europa geworden. De tijd dat het concurrentievoordeel van de EU kon worden gemeten in loonkosten is lang voorbij. Vandaag de dag zijn intelligentie, innovatie en creativiteit de relevante ijkpunten geworden. Zij vormen Europa's verzekering voor toekomstige welvaart. Wij leven in een wereld die niet alleen hoogwaardige producten en markten eist, maar ook steeds meer hoogwaardige vaardigheden.

En toch raakt Europa achterop in de wedloop om vaardigheden. Als de huidige investeringstendenzen doorzetten, loopt Azië in 2025 wellicht voorop in de wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen, ten koste van de EU en de VS. Tegen die tijd zullen naar schatting bijna een miljoen Chinese en Indische studenten in het buitenland studeren, die een schat aan talent en ervaring terug zullen brengen naar hun Aziatische thuisland. Daarmee steken zij af bij het betrekkelijk kleine aantal Europese studenten dat buiten Europa studeert. Ook in het hoger onderwijs heeft Europa een achterstand, met slechts 27 universiteiten in de top honderd van de wereld, tegenover 57 in de Verenigde Staten. De EU is tevens pover vertegenwoordigd in debatten over politiek, bedrijfsleven en milieu die zich buiten haar grenzen afspelen.

De EU kan zich geen zelfgenoegzame houding tegenover deze tendens veroorloven. Een betere benutting van menselijk talent zal daarentegen een belangrijk strategisch instrument zijn om te zorgen voor opwaartse mobiliteit voor mensen en vooruitgang voor de Europese samenleving als geheel. De EU kan de belofte van de kennismaatschappij alleen inlossen door topkwaliteit af te leveren in alle stadia van het onderwijsproces; door de vaardighedenbasis van haar bevolking in overeenstemming met de behoeften te verbeteren; en door een sociaal, economisch en regelgevend klimaat te scheppen waarin onderzoek, creativiteit en innovatie kunnen bloeien.

De zoektocht naar uitmuntendheid en relevantie: verbeteren van onderwijs en vaardigheden

Een op de lagere en de middelbare school gelegde solide onderwijsbasis kan van enorme invloed zijn op iemands vermogen om vooruit te komen in het leven. Te veel Europese burgers en in Europa woonachtige onderdanen van derde landen hebben geen toegang tot onderwijssystemen van de hoogste kwaliteit. Daar moet dringend iets aan worden gedaan, onder meer door leraren de professionele erkenning te geven die zij verdienen; door soepele en open onderwijsprogramma's te ontwikkelen die de nieuwsgierigheid en de creativiteit van kinderen stimuleren; en door de banden tussen het openbaar onderwijs en het bedrijfsleven en de samenleving nauwer aan te halen.

Ook zijn er te weinig eersterangsuniversiteiten in de EU, waardoor Europa minder aantrekkelijk wordt voor hooggekwalificeerde afgestudeerden. De EU moet daar iets aan doen door een netwerk tot stand te brengen van instellingen voor hoger onderwijs van topniveau die zich kunnen meten met de beste van de wereld. De zoektocht naar uitmuntendheid sluit niet uit dat er gelijktijdig een inspanning wordt geleverd om de toegang tot universitair onderwijs te verruimen zodat het gemiddelde onderwijsniveau onder de gehele bevolking omhooggaat. Uitmuntendheid vergt een kritische massa en concurrentie, in feite een "gemeenschappelijke ruimte" voor studenten, universiteiten en wetenschappelijk onderzoek.

De bestuurlijke en financiële autonomie van universiteiten moet ook worden gestimuleerd, omdat dat de doeltreffendste manier is om te zorgen voor meer particuliere investeringen in het hoger onderwijs. Met hun goede inkomensvooruitzichten zouden studenten moeten bijdragen in de stijgende onderwijskosten, maar tegelijkertijd moet er een systeem van beurzen en leningen voorhanden zijn voor studenten die financiële steun nodig hebben. Concurrentie tussen universiteiten moet worden bevorderd, evenals governance-modellen die stelen op verantwoordingsplicht en transparantie.

Universitaire stelsels die worden gekenmerkt door clientelisme en corporatisme moeten krachtig worden ontmoedigd. Het accent moet komen te liggen op een grotere blootstelling van universiteiten aan de reële

economie in Europa en de rest van de wereld. Dat hervormingsproces moet maatregelen ter bevordering van de mobiliteit van studenten omvatten, door het stimuleren van deelneming aan het ERASMUS-programma en door het toekennen van voordelen aan studenten met diploma's uit meer dan één land. Universiteiten moeten meer doen om hun afgestudeerden de vaardigheden bij te brengen die het bedrijfsleven nodig heeft.

Het corrigeren van de kloof tussen aanbod van en vraag naar deskundigheid moet een van de topprioriteiten van het onderwijsstelsel worden. Daarvoor moet sterk worden ingezet op het verbeteren van de vaardigheden, teneinde individuen voor te bereiden op het veranderen van baan, alsmede op het gebruik van nieuwe technologieën en vaardigheden. De *conditio sine qua non* is een soepele cultuur van levenslang leren, waarin iemand op elk moment van zijn loopbaan terug naar de schoolbanken kan op dezelfde voorwaarden als jongeren. "Leren leren" moet in het hele onderwijssysteem een richtinggevend principe worden.

Naar een Europese onderzoeksruimte: hogere uitgaven voor O&O

Ondanks herhaalde oproepen tot een aanzienlijke verhoging van de uitgaven voor O&O, kon er in het laatste decennium weinig verandering worden opgetekend - de uitgaven van de EU blijven stabiel op 1,8 procent van het bbp. In Europa is een gezamenlijke inspanning nodig om het Europa2020-streefcijfer van 3 % van de uitgaven te besteden aan O&O en de totstandbrenging van een Innovatie-Unie. Dat zal mede budgettaire herstructurering en grotere particuliere financieringen vergen. Er moeten EU-centra voor precompetitief toegepast onderzoek worden ontwikkeld (publiek-private partnerschappen tussen staten, regio's en het particuliere bedrijfsleven), en via de Europese Onderzoeksraad moet er tevens meer steun komen voor vrij onderzoek waartoe onderzoekers zelf het initiatief nemen.

Daartoe moeten de procedures voor toegang tot openbare financiering, waaronder EU-financiering, vereenvoudigd worden. Dit zal vooral kleine, dynamische bedrijven ten goede komen, die vaak de stuwende kracht achter toekomstgerichte innovaties zijn. Vandaag vertegenwoordigt het midden- en kleinbedrijf de helft van het bbp van de EU, hoewel het van slechts 15% van

de O&O-programma's voordeel heeft. Nieuwe vormen van partnerschap zijn nodig tussen onderzoekers aan publiek gefinancierde universiteiten en onderzoekers in particulier gefinancierde ondernemingen om te waarborgen dat kennis in het hele proces van onderzoek en innovatie continu voor alle betrokkenen toegankelijk is. Met name is meer financiering nodig voor toegepast onderzoek dat het midden- en kleinbedrijf tot voordeel strekt.

Uitmuntenheid moet het enige criterium zijn voor de toekenning van overheidssteun op nationaal en EU-niveau. De rol van de Europese Onderzoeksraad, die uitsluitend op basis van door vakgenoten erkende, daadwerkelijke of potentiële, uitmuntenheid middelen toekent, moet worden versterkt en verruimd. Tevens moet de EU de ontwikkeling van Europese centra van uitmuntenheid steunen en ervoor zorgen dat dit proces van concentratie niet uitmondt in "intellectuele woestijnen".

Zeker zo belangrijk is dat de Europese onderzoeksruimte werkelijkheid wordt - een ruimte zonder grenzen waar al het wetenschappelijk potentieel, ongeacht waar het zich bevindt, volledig kan worden benut dankzij het vrije verkeer van onderzoekers, ideeën, technologieën en kapitaal. Dit proces van europeanisering moet zelf onderdeel zijn van een ruimere openstelling naar de wereld. Kennisoverdracht is thans de onontbeerlijke aanvulling op de traditionele stromen van materiaal en kapitaal die de mondialisering aansturen.

Een regelgevingskader voor het genereren van innovatie en creativiteit

In Europa blijkt het vaak moeilijk de resultaten van wetenschappelijk onderzoek om te zetten in nieuwe producten, nieuwe octrooien, nieuwe ondernemersactiviteiten en uiteindelijk nieuwe banen. Gebrek aan mededinging op de dienstenmarkten staat innovatie in de weg, doet de kosten stijgen en beperkt de groei. Financiële diensten, digitale diensten van de volgende generatie, energieoplossingen en diensten die de gezondheid bevorderen en het leren stimuleren, bieden alle enorme mogelijkheden. Europa heeft de kwaliteiten om een leider te worden in nieuwe dienstensectoren, maar dan moeten dienstverrichters wel worden gesteund door een markt die heel Europa bestrijkt en door een nieuw

reguleringsklimaat waarin innovatie en creativiteit daadwerkelijk kunnen bloeien.

Vrije mondiale markten waar intellectuele-eigendomsrechten worden geëerbiedigd, vormen een essentiële kweekvijver voor innovatie. Daarom moet Europa blijven streven naar een betere toegang tot de markt, zowel binnen als buiten Europa, hetgeen op de meest efficiënte manier verwezenlijkt kan worden door de voltooiing van de interne markt, zowel voor diensten als voor nieuwe technologieën. Tegelijk moet de EU de voorschriften inzake intellectuele eigendom hervormen, bijvoorbeeld door het opzetten van een Europees octrooistelsel dat betaalbaar, snel en redelijk is en op Europese schaal afdoende bescherming biedt.

In deze context is het evenzeer belangrijk dat de nodige maatregelen worden getroffen om de markt voor risicokapitaal sterker te maken en de beschikbaarheid van startkapitaal te vergroten. In het bijzonder kleine en middelgrote ondernemingen - die vaak in de voorste linies van de innovatie staan - hebben geschiktere beschermingsmechanismen, waaronder toegang tot risicokapitaal, nodig om hen te helpen op de wereldmarkt te concurreren.

De creatieve economie zal snel blijven evolueren, sneller dan de politieke processen die bedoeld zijn om deze economie te steunen of te reguleren. Iedere dag ontsluit zij nieuwe horizonten en revolutionaire inzichten. Flexibiliteit en alertheid moeten derhalve te allen tijde de ruggengraat vormen van het regelgevingskader op dit gebied. Het is nog belangrijker een cultuur in de hand te werken waarin bereidheid tot het nemen van risico's en ondernemerschap centraal staan. Alleen op die manier zal de EU ten volle de vruchten kunnen plukken van haar onderzoek en proefnemingen, en zo nieuwe banen kunnen creëren.

DE DEMOGRAFISCHE UITDAGING: VERGRIJZING, MIGRATIE EN INTEGRATIE

De combinatie van een vergrijzende bevolking en een slinkende eigen beroepsbevolking zal ingrijpende gevolgen hebben voor Europa. Indien de zaken op hun beloop worden gelaten, zal dit zich vertalen in een onhoudbare druk op de stelsels voor pensioenen, volksgezondheid en sociale zekerheid en in negatieve resultaten voor de economische groei en de belastingen. Als Europa daadwerkelijk naar een kennismaatschappij toe wil, moeten de inspanningen ter verbetering van de economische efficiëntie en de vaardigheden van de bevolking worden aangevuld met actieve maatregelen om deze demografische uitdaging aan te gaan. Niet in de laatste plaats moeten de krachten worden gebundeld om van de EU een aantrekkelijke bestemming voor immigranten te maken. Zonder migratie zal de EU de toekomstige tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden niet kunnen opvangen. Dit zal tevens leiden tot minder culturele diversiteit en experimenten, die voorwaarden voor creativiteit en innovatie zijn.

Europa's demografische tendensen zetten zich door

Europa combineert twee demografische uitersten: een zeer hoge levensverwachting en een zeer lage vruchtbaarheid. De levensverwachting in de meeste EU-lidstaten - thans gemiddeld 75 jaar voor mannen en 82 jaar voor vrouwen - zal deze eeuw met nog eens 15 tot 20 jaar stijgen. In Europa krijgen vrouwen gemiddeld 1,5 kinderen, en meer en meer vrouwen krijgen helemaal geen kinderen, waardoor de Europese bevolking vergrijsst en het aandeel autochtone arbeidskrachten daalt. Aangezien de gemiddelde pensioenleeftijd op dit ogenblik 62 jaar is voor mannen en iets meer dan 60 jaar voor vrouwen, zal Europa's ondersteuningsratio, indien er geen compenserende maatregelen worden genomen, sterk verslechteren: op elke drie gepensioneerden zullen er nog maar vier werkenden pensioenbijdragen betalen. Er zijn dringend maatregelen nodig die een tegenwicht vormen voor deze negatieve tendensen.

Om te beginnen is er een gezinsvriendelijk beleid nodig waarmee de huidige vruchtbaarheidsgraad kan worden gestabiliseerd of verhoogd. Voorts zou het effect van minder binnenlandse arbeidskrachten, met inbegrip van de daarmee samenhangende kwesties als pensioenstelsels en andere gevolgen, grotendeels gecompenseerd kunnen worden door een verhoogde productiviteit.

Dankzij een gestage productiviteitsgroei zou een andere toewijzing van middelen de toenemende kloof tussen pensioentrekkenden en premiebetalers kunnen helpen dichten.

Maar gezien de mate waarin de Europese demografische tendensen zich doorzetten, zullen deze maatregelen niet volstaan. Uiteindelijk kan de demografische uitdaging waarmee de Europese Unie geconfronteerd wordt, alleen worden aangepakt met twee soorten complementaire maatregelen: de arbeidsmarktparticipatie opvoeren; en werk maken van een evenwichtig, billijk en proactief immigratiebeleid.

Verhogen van de arbeidsmarktparticipatie: een *conditio sine qua non*

Het ontwerpen en uitvoeren van doeltreffende strategieën voor evenwicht tussen beroeps- en gezinsleven (verlofregelingen, telewerk, enz.) is de eerste stap naar een grotere participatie op de arbeidsmarkt. Het doel moet zijn de voorwaarden te scheppen waaronder mensen, met name vrouwen met kleine kinderen, en oudere werknemers, aan de arbeidsmarkt kunnen blijven deelnemen. Ondanks een hogere levensverwachting gaan vrouwen vroeg met pensioen en is hun algehele participatiegraad lager dan die van mannen (58,3% tegen 72,5%). Hierop moet worden gereageerd met meer aandacht voor gelijke kansen en non-discriminatie, alsmede kinderopvangprogramma's en onderwijsstelsels met ondersteunende regelingen voor werkende ouders.

De tweede stap zal bestaan in het verwijderen van wettelijke, administratieve en culturele barrières teneinde een grotere arbeidsmobiliteit binnen de EU te bevorderen. Belangrijke instrumenten hiervoor zijn de volledige meeneembaarheid van socialezekerheidsrechten en pensioenrechten, een betere talenopleiding, de volledige erkenning van academische graden en beroepsvaardigheden in de gehele EU en de ontwikkeling op alle politieke niveaus van een daadwerkelijk niet-discriminerende omgeving.

Minstens zo belangrijk is een drastische verandering in onze visie op pensioenen. De huidige praktijk van vervroegde uittredingen moet worden ontmoedigd. Pensionering moet voor individuele personen een keuzemogelijkheid in plaats van een verplichting worden.

Het beroepsleven moet worden verlengd door zowel de feitelijke als de wettelijke pensioenleeftijd te verhogen. Onderwijs- en opleidingsprogramma's voor volwassenen, salarisstelsels, arbeidsvoorwaarden en pensioenstelsels moeten worden aangepast om een arbeidsmarkt voor 50- tot 70-jarigen tot stand te brengen door het aanwerven en aanstellen van oudere werknemers aantrekkelijker te maken.

Immigratiebeleid: naar een proactieve aanpak

Zelfs indien de interne maatregelen ter verhoging van de arbeidsmarktparticipatie ten volle kunnen worden verwezenlijkt, zullen zij niet volstaan om de gevolgen van de demografische verandering op het toekomstige arbeidsaanbod volledig te compenseren. Feit is dat in 2050 de EU-beroepsbevolking, in de onwaarschijnlijke veronderstelling van een afwezigheid van immigratie en bij een constante arbeidsparticipatie, met ongeveer 68 miljoen werknemers zal zijn afgenomen. Aangezien niet alle immigranten economisch actief worden, zouden er uiteindelijk ongeveer 100 miljoen mensen netto moeten bijkomen om deze lacune op te vullen. Realistisch gezien is een zo omvangrijke netto-immigratie in de volgende veertig jaar niet erg waarschijnlijk, en evenmin noodzakelijkerwijs wenselijk. Niettemin zal migrantenarbeid een deel zijn van de oplossing voor de toekomstige tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden in Europa, en de EU zal een proactieve aanpak van immigratie moeten ontwikkelen.

In het algemeen is een attitudeverandering in Europa noodzakelijk. Immigratie wordt al te vaak als een belasting gezien, in plaats van een kans. Europa kan op dit gebied veel leren van Australië, Canada en de Verenigde Staten, waarmee het rechtstreeks concurreert om getalenteerde en geschoolde immigranten. De ervaring in deze landen leert ons dat de EU een gemeenschappelijk immigratiebeleid moet ontwikkelen, teneinde de meest gekwalificeerde, getalenteerde en gemotiveerde immigranten aan te trekken en tegelijkertijd het verlies van menselijk kapitaal in de landen van herkomst tegen te gaan.

Een gemeenschappelijk immigratiebeleid voor de EU moet in een specifieke strategie voor de middellange en lange termijn voorzien, die gericht is op het aantrekken van geschoolde immigranten. Duidelijke informatie

waarin de voordelen van het leven in Europa worden aangeprezen, moet gemakkelijk verkrijgbaar zijn. Er moet ook een aanpak worden overeengekomen inzake gemeenschappelijke criteria voor de aanvaarding van immigranten (een systeem op basis van punten of beoordelingen), met inachtneming van de bijzondere behoeften van de lidstaten.

Toch zal Europa pas een aantrekkelijke bestemming voor geschoolde immigranten worden als deze zich aanvaard voelen, volledige toegang tot officiële arbeidsmarkten hebben en de mogelijkheid krijgen hun eigen bedrijven op te richten. Brede integratie-initiatieven zijn noodzakelijk op het niveau van de EU en van de lidstaten, maar in het bijzonder op lokaal niveau, dat zich vaak het best leent voor het constateren en lenigen van de behoeften van de bevolking - zowel die van immigranten als die van niet-immigranten.

Zodra zij legaal in de EU zijn gevestigd, moeten immigranten dezelfde sociale rechten genieten als EU-onderdanen. De arbeidsparticipatie van bestaande migrantengemeenschappen kan worden vergroot door te investeren in taal- en beroepsopleiding en algemeen onderwijs, in combinatie met resolute strategieën voor discriminatiebestrijding. Alle vormen van discriminatie tegen arbeidsmigranten en hun gezinnen moeten worden uitgebannen.

Mensen in beweging: controle en verantwoordelijkheid uitoefenen

Aangezien een gemeenschappelijk Europees immigratiebeleid betrekking heeft op een ruimte die grotendeels geen binnengrenzen kent, vergt een goede werking ervan een geloofwaardig systeem voor het beheer van haar buitengrenzen, met inbegrip van een gecoördineerd systeem voor visumafgifte aan onderdanen van derde landen (zie ook het hoofdstuk over de externe en interne veiligheid van de EU, hieronder).

Aangezien er jaarlijks tientallen miljoenen onderdanen uit derde landen de buitengrenzen van de EU oversteken, is het ook van essentieel belang de controle- en verificatiemechanismen binnen de EU aan te scherpen. Hiermee kan verzekerd worden dat de lasten van de migratiecontrole niet eenzijdig worden afgewenteld op

de buitengrenzen van de EU en de landen die deze bewaken.

Er is ook behoefte aan een gemeenschappelijke aanpak van illegale immigranten. De EU dient de inconsistenties aan te pakken tussen het beleid en het gedrag van de lidstaten ten aanzien van personen zonder legale toegang tot de arbeidsmarkt. Zo moeten onder meer de rechten van deze illegale immigranten in de gehele EU worden geharmoniseerd, ter voorkoming van specifieke "aanziugende effecten" in één lidstaat die invloed kunnen hebben op andere lidstaten.

Bij de aanpak van illegale migratie moet ook een dam worden opgeworpen tegen de nog in meerdere lidstaten heersende cultuur van het in dienst nemen van illegale immigranten, met name in de bouw- en landbouwsector en in particuliere huishoudens. Een van de maatregelen daarbij is het versterken van de interne controles inzake werk- en verblijfsvergunningen in landen met een hoog aantal illegale immigranten.

Het handhaven van geloofwaardige externe en interne controles mag echter niet afdoen aan het vaste streven van de EU om een veilig toevluchtsoord voor vluchtelingen te blijven, overeenkomstig haar kernwaarden. Het Europese asielbeleid moet verzekeren dat politieke vluchtelingen het recht hebben asiel aan te vragen, en dat hun asielverzoeken in de EU27 eerlijk worden behandeld.

De inspanningen om illegale immigratie en mensenhandel tegen te houden, moeten ook maatregelen omvatten om kwetsbare personen en gemeenschappen te beschermen tegen uitbuiting door middel van onaanvaardbare arbeidspraktijken of andere vormen van misdadige behandeling, zoals mensenhandel. Daarvoor is een permanente dialoog tussen de landen van herkomst en de EU nodig, die op consistente wijze wordt gevoerd en een aanvulling vormt op het ontwikkelingsbeleid van de EU.

Voorts dient de EU zich rekenschap te geven van de verbanden tussen migratie en ontwikkeling, en beleidsreacties te formuleren die ten volle profijt trekken van de synergieën tussen beide. Een succesvol wervingsbeleid zal onvermijdelijk leiden tot een braindrain die het ontwikkelingsproces in de landen van herkomst kan ondermijnen. De EU moet alles doen wat in haar macht

ligt om dit te voorkomen en die landen te helpen het menselijk kapitaal op te bouwen dat zij voor hun ontwikkeling nodig hebben.

Bilaterale ontwikkelingsovereenkomsten moeten maatregelen omvatten om een ordelijke immigratie te bevorderen via mobiliteitspartnerschappen en rekruterings- en overnameovereenkomsten. Bij het ontwerpen van dergelijke beleidsmaatregelen moet rekening worden gehouden met de mogelijke voordelen voor de ontwikkeling van remigratie en wederzijdse mobiliteit tussen de landen van herkomst en ontvangst. Een permanente verblijfsstatus in de EU, bijvoorbeeld via een "blauwe kaart", kan de circulaire migratie aanmoedigen van degenen die voor een langere periode naar hun land van herkomst willen terugkeren.

Tot slot dient de EU te investeren in de stelsels voor hoger onderwijs van de landen van herkomst, opdat daar vaardigheden worden opgebouwd die later kunnen worden uitgewisseld. Kortom, talent moet worden gecultiveerd, niet gedraineerd.

ENERGIEZEKERHEID EN KLIMAATVERANDERING: EEN NIEUWE INDUSTRIËLE REVOLUTIE

Indien geen gepaste actie wordt ondernomen, zal de energiesituatie in Europa tegen 2030 worden gekenmerkt door een groeiende behoefte en een afnemend aanbod. De afhankelijkheid van kostbare invoer van aardolie, aardgas en steenkool uit derde landen zal stijgen van 50% op dit ogenblik tot ongeveer 60%, en fossiele brandstoffen zullen dan mogelijk tot 80% van de energiemix van Europa uitmaken. Daarenboven zal het aanbod afkomstig zijn van enkele van de politiek meest onstabiele regio's in de wereld. Gezien de enorme energie-intensiteit van onze economieën is het risico van kwetsbaarheid en onrust immens.

Daarbij komt nog dat de impact van klimaatverandering op de wereldeconomie vele malen erger zou kunnen zijn dan de impact van de huidige financiële en economische crisis. Indien er geen passende maatregelen worden genomen, kan de temperatuur van de aarde tegen het eind van de eeuw aanzienlijk zijn gestegen, waardoor hele regio's zouden verdwijnen, enorme toestromen van klimaatvluchtelingen zouden ontstaan en miljarden mensen geen water meer zouden hebben. Zelfs in het gunstigste geval zullen we met veranderende woestijnvormingspatronen, stijgende zeeniveaus, extreme droogte en hogere temperaturen worden geconfronteerd, met alle gevolgen van dien.

Wij worden met kolossale uitdagingen geconfronteerd die een dringend antwoord behoeven, en waarvoor een enorme hoeveelheid middelen moet worden gemobiliseerd. Zo zal de koolstofproductiviteit (het bbp dat elke uitgestote ton koolstof oplevert) moeten vertienvoudigen, willen we de huidige koolstofemissiedoelstellingen halen; en om dit te bereiken hebben we "maar" 40 jaar de tijd. Het potentieel voor maatschappelijke, economische en politieke destabilisering is derhalve reëel. Om dit titanenwerk aan te pakken, kunnen we echter niet alleen op de markt rekenen. Om een "nieuwe industriële revolutie" op gang te brengen zijn grootschalige overheidsmaatregelen en -steun noodzakelijk. De EU moet deze uitdaging omvormen tot een echte kans.

De maatschappelijke en commerciële voordelen van een nieuwe industriële revolutie

Het zal niet gemakkelijk zijn om ons gedrag en onze industrie te veranderen teneinde dit te bereiken. De achterliggende redenering is evenwel duidelijk. De jaarlijkse

kosten voor de vermindering van de broeikasgasemissies worden geraamd op circa twee procent van het mondiale bbp, terwijl niets doen naar schatting minimaal vijf procent van dat bbp per jaar zal kosten. Tegelijkertijd biedt de ontwikkeling van een duurzame groene economie uiteenlopende technologische, zakelijke en commerciële kansen, die Europa niet mag laten liggen. De EU heeft een reële mogelijkheid om in dit debat moreel en politiek leiderschap uit te oefenen, zonder daarbij de tastbare economische en industriële voordelen uit het oog te verliezen. Het is echter zaak dat zij die kans vlug grijpt, voordat andere spelers het initiatief naar zich toetrekken.

Ook valt er veel te winnen bij de implementatie van een samenhangend Europees energiebeleid, dat het volgende zou moeten omvatten: de voltooiing van een echte, geliberaliseerde interne markt in de energiesector, een krachtig Europees beleid van investeringen in nieuwe technologieën en in belangrijke gemeenschappelijke energie-infrastructuren, een gemeenschappelijke externe standpuntbepaling en een gemeenschappelijke budgettaire aanpak ter financiering van dit investeringsbeleid. Dit zou het einde betekenen van de praktijk waarbij nationale paradepaardjes worden verdedigd, en de weg effenen voor de opkomst van Europese paradepaardjes en voor de scheiding van transmissienetten van maatschappijen die elektriciteit of gas opwekken en/of distribueren ("ontvlechting"). De resterende knelpunten op dit gebied moeten worden verwijderd, en "energie-eilanden" moeten voorgoed aan het Europese netwerk worden gekoppeld.

Deze veranderingen zullen vooral de Europese consument ten goede komen. De hoge energieprijzen blijven een aanzienlijke last voor de individuele huishoudens, die er tot 15 procent van hun totale uitgaven aan besteden. Ook in bepaalde energieafhankelijke sectoren ondermijnen de hoge energieprijzen het fundamentele concurrentievermogen van de Europese industrie. De EU mag deze problemen niet uit de weg gaan. Zij moet de lidstaten ondersteunen door daadwerkelijk een gemeenschappelijk en geïntegreerd energiebeleid te ontwikkelen, dat gericht is op energie-efficiëntie, diversificatie, geringere afhankelijkheid en de strijd tegen de klimaatverandering.

Eerst de "laaghangende vruchten": de omwenteling in energie-efficiëntie

Energiebesparingen doorvoeren in de industrie, het vervoer, de bouw en in huishoudtoestellen vormt de meest doeltreffende manier om zowel de koolstofemissies als de afhankelijkheid van externe energie terug te schroeven. Op die manier kan de EU ook het snelst tastbare resultaten boeken. Het spreekt voor zich dat niet-verbruikte energie de goedkoopste en schoonste vorm van energie is. Het verbeteren van de energie-efficiëntie is niet nieuw, maar dient ruimer ingang te vinden en voor alle lidstaten als kerndoelstelling te worden vastgelegd.

De thans afgesproken hoofddoelstelling van 20 procent meer energie-efficiëntie in 2020 moet derhalve voor 2030 worden verhoogd tot 50 procent. De EU kan de verwezenlijking van deze doelstelling bespoedigen door strengere efficiëntienormen voor huishoudelijke apparaten en nieuwe huizen alsmede ambitieuzere emissiedoelstellingen voor voertuigen te hanteren. Ook moet zij innovatieve publiek-private partnerschappen voor energie-efficiënte investeringen aanmoedigen, voor de lidstaten efficiëntiedoelstellingen vaststellen en de naleving daarvan monitoren.

De zoektocht naar een duurzamere elektriciteitsproductie

De zoektocht naar levensvatbare hernieuwbare energiebronnen moet worden geïntensiveerd. Er zijn veelbelovende mogelijkheden beschikbaar, waaronder windenergie, zonne-energie en biomassa. De EU mag olie niet langer als de primaire energiebron voor vervoer beschouwen, en dient biobrandstof en elektrische en hybride voertuigen te bevorderen. Daartoe moet de EU echter fors investeren in het verbeteren van haar energienet en in het ontwikkelen van intelligente energienetten (smart grids), die het gebruik van toekomstige energiebronnen aankunnen en vermogensverliezen tot een minimum beperken, met een volledig geïntegreerd systeem van energievoorziening als uiteindelijk resultaat.

De ontwikkeling van systemen voor het afvangen en opslaan van kooldioxide (CCS) dient te worden ondersteund door krachtvolle besluiten over een reeks vraagstukken die niet langer mogen worden uitgesteld. Deze betreffen onder meer het gepaste steunniveau,

een wettelijk kader en een routekaart voor het ontwikkelen van CCS na de demonstratiefase. Voor een vlotte overgang van de experimentele naar de operationele fase dient de EU nieuwe technologieën en procédés voor het afvangen en veilig ondergronds opslaan van CO₂ te onderzoeken, te ontwikkelen en te testen.

Het zoeken naar een meer levensvatbare energiemix impliceert ook het gebruik van kernenergie. Europa kan het zich niet permitteren geen gebruik meer te maken van deze belangrijke energiebron, maar om investeringen in kernenergie aan te trekken is een voorspelbaarder beleidskader nodig, en moeten de veiligheidsnormen verder worden ontwikkeld. Tot slot zijn aanzienlijke O&O-inspanningen en innovatieve publieke-private partnerschappen noodzakelijk voor het ontwikkelen van energietechnologieën van de volgende generatie. De EU heeft in dit verband dringend behoefte aan enkele aansprekende projecten, zoals de installatie van zonnecentrales in Noord-Afrika en het tot stand brengen van windmolenparken in de Noordzee.

De EU minder afhankelijk maken van externe energie

Het tijdperk van de goedkope olie lijkt ten einde nu nieuwe voorraden zich steeds verder weg bevinden, steeds moeilijker bereikbaar zijn en de ontginning steeds duurder wordt. De EU zal evenwel voor haar energiebevoorrading nog lange tijd afhankelijk blijven van externe bronnen. Momenteel is dit het geval voor 90 procent van haar aardolie, 80 procent van haar aardgas en 50 procent van haar steenkool. De EU is alleen al wat haar aardgasinvoer betreft voor 42 procent afhankelijk van Rusland. Energieonafhankelijk worden is onmogelijk, maar de EU moet haar energiezekerheid wel met alle mogelijke middelen vergroten.

Om te beginnen is er nog veel ruimte voor het verhogen van de aardgasproductie binnen Europa. De EU moet haar binnenlandse gasproductie ondersteunen en opvoeren, door nieuwe grenzen voor potentiële gasbronnen te openen, belemmeringen voor vergunningen weg te nemen en investeringen in grensgebieden, zoals het noordpoolgebied, toe te staan. Voorts bestaat er een groot potentieel voor het ontwikkelen van niet-conventionele energiebronnen, zoals uit laagpermeabel

gesteente gewonnen gas (tight gas) en schalieolie, onder meer in Centraal- en Noord-Europa.

Deze strategieën moeten vervolgens worden ondersteund met nieuwe inspanningen om de EU minder kwetsbaar te maken voor externe schokken. Dit betekent dat de EU betrouwbare en duurzame betrekkingen moet opbouwen met haar belangrijkste leveranciers, met name Rusland, en dat zij de aanvoerroutes en voorradingswijzen moet diversifiëren, onder meer met alternatieve gaspijpleidingen en een grotere invoer van vloeibaar aardgas. Daartoe heeft de EU behoefte aan een gemeenschappelijke strategie en een assertief buitenlands beleid, teneinde haar belangen op internationaal niveau beter te verdedigen.

De strijd tegen klimaatverandering aanvoeren

Een effectieve aanpak van de klimaatverandering is enkel op mondiaal niveau mogelijk. Het resultaat van de VN-top in Kopenhagen was dan ook een bittere teleurstelling, aangezien het niet-bindende akkoord waarschijnlijk niet zal volstaan om een gevaarlijke opwarming van de aarde tegen te houden. In Kopenhagen is bovendien gebleken dat de EU nog steeds niet als een onontbeerlijke gesprekspartner en speler op mondiaal niveau wordt beschouwd, ondanks haar inspanningen om een voorbeeldfunctie te vervullen, bijvoorbeeld met haar ambitieuze doelstelling om in 2020 haar emissies met 20 procent te hebben teruggebracht en haar energie-efficiëntie en aandeel van hernieuwbare energiebronnen met 20 procent te hebben verhoogd.

Dit mag er niet toe leiden dat de EU zich minder inspent om een leidende rol te spelen in de strijd tegen de klimaatverandering. In de vervolgonderhandelingen moet de EU daarentegen blijven aandringen op een akkoord, zodat de ontwikkelde en ontwikkelingslanden hun in Kopenhagen gedane toezeggingen gestand doen. De EU moet daarbij haar rechtmatige belangen verdedigen, opdat het resultaat van een nieuw akkoord helpt de doelstellingen van het Europese economische en sociale model in stand te houden, bijvoorbeeld via een doelgerichte conditionaliteitsstrategie.

Daartoe, moet de EU evenwel ook binnenshuis meer werk verrichten. Zo moet de werking van haar koolstofmarkt, die de grootste markt in zijn soort is, worden verbeterd. Thans wordt algemeen erkend dat de koolstofprijs

die centraal staat in deze markt, problematisch is en dat de regeling voor de emissiehandel de door de industrie gewenste duidelijkheid en voorspelbaarheid ontbeert. De prijs moet uiteindelijk zodanig worden vastgesteld dat de uitstoot van koolstof wordt ontmoedigd én dat tegelijkertijd investeringen in de ontwikkeling van levensvatbare, nieuwe en schone technologieën worden aangemoedigd. Dit zou hand in hand moeten gaan met het aanvullen van het marktmechanisme met een belasting op CO₂. De EU moet, in navolging van sommige lidstaten, deze fiscale maatregelen dringend coördineren teneinde marktverstoringen te voorkomen.

Voorts moet de EU de economische kansen aangrijpen om over te gaan naar een koolstofarme, midden-efficiënte en uit klimaatoogpunt veerkrachtige economie. Daartoe moet zij onder andere zorgen voor aanvullende steun, stimulansen en een gepaste infrastructuur om het ontstaan van groene toonaangevende bedrijven te bevorderen. In een koolstofarme economie zullen vele nieuwe bedrijfstakken ontstaan, zoals die van elektrische voertuigen, oplossingen voor energie-efficiëntie, diensten voor doeltreffend waterbeheer, biomassa producenten en CCS-leveranciers.

Aangezien het gaat om een herverdeling van 1% van het mondiale bbp kan deze nieuwe sector van de economie belangrijke economische baten genereren. Hoewel de EU met een aandeel van 40 % in de uitvoer van hernieuwbare technologie leider op de wereldmarkt blijft, is het onmiskenbaar dat in China en de Verenigde Staten O&O-middelen sneller worden toegewezen en de betrokken technologieën sneller worden gefinancierd. De EU moet ervoor zorgen dat zij haar leidende positie consolideert door passende verhogingen van de toegewezen middelen en de financiering.

Tot slot mag ook de landbouwsector, die verantwoordelijk is voor circa 14 procent van de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen, niet worden ontzien. Bossen en bodems dienen als natuurlijke koolstofputten. Door de ontbossing in de tropen te stoppen, de marginale gebieden te herbebossen en meer CO₂ in de bodem vast te leggen door aangepaste landbouwmethoden, kan de koolstofvastlegging worden vergroot. De EU moet daartoe haar GLB-middelen heroriënteren naar een meer milieuvriendelijke landbouw en veeteelt, en zij moet zowel intern als in internationaal verband actief deelnemen aan de herbebossingsinspanningen.

INTERNE EN EXTERNE VEILIGHEID: DE EEUWIGE UITDAGING

In de voorbije twintig jaar is de bipolaire wereldorde, na een kort "unipolair moment" dat door de Verenigde Staten werd gedomineerd, veranderd in een zich geleidelijk ontvouwend multipolair systeem. In deze nieuwe wereldorde co-existeren verscheidene machtscentra in een labielere omgeving. Oude dreigingen, zoals kernwapens, zijn in nieuwe vormen blijven bestaan (prolifera-tie), terwijl ook nieuwe dreigingen de kop hebben op-gestoken. Deze nieuwe vormen van onveiligheid - onder meer financiële instabiliteit, milieuaantasting, energie-afhankelijkheid, georganiseerde misdaad en terrorisme - zijn diverser, minder zichtbaar en minder voorspelbaar dan ooit tevoren.

De mondialisering heeft ons gevoel van kwetsbaarheid eveneens vergroot, doordat de grenzen tussen interne en externe vormen van veiligheid zijn verdwenen. Ge-wapende conflicten in een verafgelegen werelddeel kunnen de interne veiligheid van Europa in gevaar brengen, omdat ze grote toestromen van vluchtelingen kun-nen veroorzaken. Een gebrekkige samenwerking op het vlak van Rechtshandhaving tussen Europese landen kan ook schadelijk zijn voor de inspanningen om terrorisme in het buitenland te bestrijden. Alle veiligheidsrisico's zijn onderling verweven, en armoede en instabiliteit in falende staten vormen de ideale kweekvijver voor ter-rorisme en andere criminele activiteiten. Om de veiligheidsproblemen van de 21e eeuw aan te pakken is dan ook een mondiale en anticiperende benadering nood-zakelijk, die alleen een speler van het kaliber van de EU kan opbrengen.

Naar een Europees veiligheidsmodel

De EU heeft zich lange tijd geconcentreerd op het be-schermen en ontwikkelen van een "ruimte van vrijheid, veiligheid en recht", met als doel het dagelijkse leven van haar burgers te vergemakkelijken. Met de terroristi-sche aanslagen in de VS in september 2001, in Madrid in maart 2004 en in Londen in juli 2005 is echter dui-delijk gebleken dat een doeltreffender, gecoördineerd optreden op EU-niveau noodzakelijk is om terrorisme en andere grensoverschrijdende veiligheidsproblemen aan te pakken. Tot die problemen behoren onder meer men-senhandel, het smokkelen van mensen en illegale stof-fen, het witwassen van geld, de uitbuiting van vrouwen en kinderen, door de natuur of door de mens veroor-

zaakte rampen, cybercriminaliteit, intellectuele piraterij en, vanzelfsprekend, corruptie.

Het is hoog tijd voor een doortastend optreden en de implementatie van een nieuw "Europees veiligheids-model". Dit model moet, op basis van de visie en doel-stellingen die in de onlangs aangenomen "strategie voor interne veiligheid" zijn vervat, de belangen van de Europese burger voorop stellen en de snel evoluerende uitdagingen van de 21e eeuw aangaan. Het model moet de individuele rechten en vrijheden beschermen; de samenwerking en de solidariteit tussen de lidstaten verbeteren; aandacht hebben voor de oorzaken en niet alleen voor de gevolgen van onveiligheid; voorrang geven aan preventie; de burgers aanspreken; en recht doen aan het onderlinge verband tussen de interne en externe dimensies van veiligheid door vorm te geven aan een "wereldwijde benadering van veiligheid" met derde landen.

Tot op heden wordt een gemeenschappelijk optreden op dit vlak gehinderd door de onwil van lidstaten om informatie te delen en hun beleid inzake openbare orde onderling af te stemmen. Dit blijft dan ook een van de meest gevoelige politieke thema's van het binnenlands beleid. Deze weerstand druist echter in tegen de wen-sen van de Europese burgers, die willen dat de EU een grotere rol speelt op het vlak van veiligheid. Ook wor-den hierdoor de belangrijke instrumenten en middelen miskend die de EU mettertijd op het vlak van veiligheid heeft verworven, met name middels het recentelijk aan-genomen Verdrag van Lissabon.

Bouwen aan een cultuur van samenwerking: veiligheid als een transnationaal openbaar goed

De veiligheidsproblemen waarmee we worden ge-confronteerd, vragen om een daadwerkelijk EU-brede aanpak, enorme samenwerkingsinspanningen, gemeen-schappelijke instellingen en een gedegen financiering. Een nieuwe cultuur van samenwerking is nodig op verschillende gebieden, onder meer justitie, rechtshand-aving, controle aan de grenzen, de bescherming van de volksgezondheid en sociale en civiele bescherming. Daartoe moeten de bevoegdheden van bestaande in-stanties en instrumenten, zoals Europol, Eurojust, het Situatiecentrum, Frontex en de coördinator voor terro-rismebestrijding, worden uitgebreid. Ook zullen nieuwe

organen moeten worden opgericht, zoals een Europees centrum voor goede politiepraktijken.

Voorts dienen de volgende punten prioriteit te krijgen:

- het verbeteren van de systemen voor informatie-uitwisseling in verband met netwerkfinanciering, smokkelroutes voor massavernietigingswapens (mvw), herstel na terroristische aanslagen en preventieve maatregelen voor de lange termijn;
- het creëren van een Europees civiel reserveteam van speciaal opgeleide eenheden dat op korte termijn kan worden ingezet, naar het voorbeeld van de militaire component;
- het ontwikkelen van een meer geïntegreerd buitengrensbeheersysteem, door versterking van Frontex met een Europees orgaan van gespecialiseerd personeel dat de lidstaten kan ondersteunen;
- het wegwerken van de inconsistenties in het Europese asielstelsel, met name door de definitie van het begrip vluchteling te standaardiseren;
- het creëren van een uniform visumbeleid en een Europese consulaire dienst binnen de Europese dienst voor extern optreden (EDED).

De beleidsvorming op dit gebied wordt al te vaak door de gebeurtenissen bepaald. Er moet dan ook een evenwicht worden gevonden tussen het bevorderen van de veiligheid en het beschermen van individuele vrijheden en de mensenrechten. De juiste balans tussen deze twee onlosmakelijke elementen varieert in de loop der tijd, afhankelijk van de omstandigheden, en het is dan ook nodig hierover in de hele EU een permanent politiek debat te voeren. Zelfs wanneer er veiligheidsrisico's zijn, moeten de inzage en uitwisseling van persoonsgegevens gebonden zijn aan duidelijke beperkingen die strikt in acht worden genomen.

De lidstaten van de EU moeten bovenal inzien dat de interne veiligheid voor een groot deel wordt bepaald door het verzekeren van een veilige externe omgeving. Grensoverschrijdende veiligheidsproblemen houden niet halt aan de grenzen van de EU. Teneinde de veiligheid en vrijheid van de Europese burgers te bevorderen,

moet derhalve buiten de EU-grenzen aanvullende actie worden ondernomen.

Externe veiligheid: de structurele beperkingen overwinnen

De EU werkt reeds meer dan tien jaar aan de ontwikkeling van belangrijke instrumenten in het kader van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid (GVDB). Deze omvatten een Militair Comité en een Militaire Staf, die belast zijn met vroegtijdige waarschuwing en strategische planning, alsook een Europees Defensieagentschap. De EU heeft ook civiel personeel in haar gelederen, dat bijstand verstrekt aan de lokale bevolking in conflictgebieden in de wereld. Deze civiele vermogens spelen een steeds belangrijker rol voor wat nu algemeen bekend staat als de "menselijke veiligheid" - het idee dat nationale en mondiale veiligheid niet los kunnen worden gezien van het welzijn van de mensen en van de gemeenschappen waartoe zij behoren.

De EU heeft tot op heden wereldwijd 22 waarnemings-, vredeshandavings- en stabiliseringsmissies uitgezonden. Die missies, die vaak in samenwerking met de NAVO, de VN en andere internationale organisaties worden uitgevoerd, kregen de steun van een meerderheid van Europese burgers. Worden de totale militaire uitgaven van de EU-lidstaten (ongeveer 50% van de militaire begroting van de VS) echter afgezet tegen de resultaten (de capaciteit voor internationale missies van de EU bedraagt slechts 10-15% van die van de VS), dan blijkt duidelijk dat het systeem ondermaats functioneert. De EU-lidstaten benutten onvoldoende de schaafeffecten en synergieën die nodig zijn om mondiaal het best te presteren.

Over het geheel genomen kent de EU één essentiële structurele beperking: het wezenlijk nationale karakter van de Europese defensiesystemen. De EU, die geen eigen militaire middelen heeft, is afhankelijk van de vrijwillige bijdragen van de lidstaten, en die zijn vaak ontoereikend. De nationale militaire middelen hebben vaak nog de territoriale verdediging tegen een invasie over land als uitgangspunt, zelfs in lidstaten waar een dergelijke invasie onwaarschijnlijk is. In het algemeen wordt te weinig geïnvesteerd in het soort vermogens dat nodig is om in te spelen op nieuwe veiligheidsbehoeften (snel

inzetbare strijdkrachten, strategisch luchtvervoer, helikopters, communicatie, militaire politie).

De EU heeft 1,8 miljoen man onder de wapenen, een half miljoen meer dan de VS, maar is niet in staat een snelle-interventiemacht van 60.000 manschappen op de been te brengen en heeft het moeilijk om 5000 man bijeen te brengen voor een missie in het kader van het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid (GVDB). Feitelijk is 70% van de Europese landtroepen niet geschikt om in het buitenland te opereren, terwijl de huidige conflicten langdurig inzetbare expeditietroepen vereisen.

Over het algemeen zijn GVDB-missies door hun aard en omvang vaak kleinschalige projecten geweest die in dringende behoeften dienden te voorzien en geen onderdeel vormden van een overkoepelend plan of een overkoepelende strategie. Voorts heeft de EU geen gemeenschappelijk budget voor haar missies. De lasten zijn niet eerlijk over de lidstaten verdeeld, waardoor deelname aan militaire missies een onaantrekkelijke optie kan zijn.

Dat geldt ook voor de civiele dimensie van EU-missies, waarbij vaak minder dan de helft van het door de lidstaten toegezegde personeel uitgezonden wordt, zodat missies over te weinig gespecialiseerde stand-by teams en onvoldoende ervaring in het veld beschikken. Om hier iets aan te doen moet de EU haar lidstaten aansporen hun toezeggingen na te komen en werkelijk functionele civiele pools creëren van rechters, politiemensen, ingenieurs en andere deskundigen. Dat zou betekenen dat er een daadwerkelijk operationeel en goed bemand Europees operationeel hoofdkwartier moet komen dat belast wordt met het plannen, inzetten en bewaken van civiele/militaire operaties in het buitenland.

De EU kampt voorts met schaalproblemen in haar defensie-industrie en haar markt voor technologische wapens: Europa produceert in vergelijking met andere wapenleveranciers zoals de VS minder wapens, tegen veel hogere kosten. Daarom moet de EU een interne Europese defensiemarkt creëren en tot gezamenlijke aanschaf overgaan. Het succes van de interne markt van de EU kan en moet tot defensie worden uitgebreid door het Europees Defensieagentschap te versterken en de overblijvende constructies ter bescherming van de nationale markten af te bouwen.

Een Europese visie op collectieve defensie

Het Verdrag van Lissabon voorziet in een aantal belangrijke instrumenten om de lidstaten te helpen die uitdagingen het hoofd te bieden. Via het innovatieve systeem van permanente gestructureerde samenwerking, stelt het Verdrag de lidstaten in de gelegenheid om los van elkaar en in een verschillend tempo specifieke doelstellingen te bereiken, afhankelijk van hun bereidheid en vermogen. Landen die voorop willen lopen kunnen zich nu hogere ambities stellen wat betreft de inzetbaarheid, interoperabiliteit en duurzame inzet van hun strijdkrachten, waardoor ze meer vermogens beschikbaar kunnen stellen voor GVDB-, NAVO-, VN- en andere missies.

Dankzij het Verdrag van Lissabon kunnen lidstaten nu ook de tekorten in de financiering van het GVDB aanvullen door een beroep te doen op een "startfonds" ter ondersteuning van gezamenlijke missies, dat dan in de planningsfase van de operaties zou worden aangevuld met de verstrekking van "dringende financiering".

Echter, of het nu gaat om hogere gezamenlijke financiering voor GVDB-missies, het aansporen van de lidstaten om meer troepen ter beschikking te stellen of het opvullen van het vacuüm in de strategische planning van de EU, de zwakste plek van de EU op defensiegebied zijn de verschillen in strategische visie tussen de lidstaten. In de Europese hoofdsteden bestaat nog steeds geen consensus over het algemene doel van de vergroting van de defensievermogens van de EU.

De EU moet het eens zien te worden over een langetermijnvisie op EU-defensie, die kan worden vastgelegd in een witboek met duidelijk omschreven prioriteiten wat betreft dreigingen, inzetcriteria en gereserveerde middelen. Die visie moet op een coherente manier de gescheiden verantwoordelijkheden van de NAVO en de EU omschrijven, op basis van een objectieve beoordeling van de comparatieve voordelen van beide organisaties. Tenzij de EU-lidstaten het eens worden over een werkbaar strategisch concept voor de EU, zal zij de bestaande kloof tussen de door het GVDB gewekte verwachtingen en zijn operationele vermogens en middelen niet kunnen dichten.

EUROPA IN DE WERELD: EEN ASSERTIEVE SPELER WORDEN

Wil de EU haar ambitieuze agenda realiseren, dan zal zij zich op het internationale toneel veel assertiever moeten opstellen. Of het nu gaat om het vergroten van Europa's economische concurrentiekracht, het vooroplopen in de kenniseconomie of het bieden van vrijheid en veiligheid aan zijn burgers, de uitdagingen hebben een mondiaal karakter en kunnen alleen met internationale strategieën worden overwonnen.

Naarmate Europa en de Verenigde Staten aan macht inboeten, worden ook de regels van het internationale engagement herschreven. Tegen deze woelige achtergrond kan de EU het zich niet meer veroorloven slechts voort te modderen. Zij moet een voortrekkersrol vervullen bij het opstellen van de nieuwe regels voor mondiaal bestuur, anders dreigt zij achterop te raken. Om doelgericht voort te gaan, zal de EU zich ook moeten beijveren voor een internationaal klimaat waarin zij haar programma kan uitdragen.

De Europese belangen behartigen in een veranderende wereldorde

Gedurende de afgelopen twee decennia hebben de Europese landen veel gewonnen bij de toegenomen onderlinge afhankelijkheid in de wereld. Door het effect van de financiële crisis en de instabiliteit van de voedsel- en energieprijzen, zijn de gevaren van asymmetrische afhankelijkheid aan de oppervlakte gekomen, met name wat betreft de leveranciers van schaarse middelen. Interdependentie is niet alleen een feit, maar tevens de levenswijze waarvoor wij hebben gekozen in een EU die erop gericht is allerlei soorten uitwisselingen te bevorderen.

Onderlinge afhankelijkheid kan echter niet als vanzelfsprekend worden beschouwd. Nu landen op de financiële en economische crisis reageren door zich op een aantal punten autonomer op te stellen, wordt het risico op demondialisering reëel. De EU moet dit voorkomen door het ideaal van verantwoorde interdependentie, waarbij de verschillende betrokkenen zich blijven inzetten voor de houdbaarheid van het systeem, proactief te verdedigen.

Voor het verdedigen van verantwoorde interdependentie is echter een wereld nodig waarin de belangrijke spelers een systeem van multilaterale governance steunen, en zij daarbinnen willen werken. De consensus over die doelstelling is echter wankel, omdat de voordelen van

multilateralisme niet altijd duidelijk zijn voor staten die niet hebben meegewerkt aan de totstandkoming van de internationale structuur na de Tweede Wereldoorlog. Er moet dus een nieuw akkoord worden gesloten, dat rekening houdt met de bedenkingen van oude en nieuwe mogendheden bij de bestaande regels en toch de nadruk legt op het belang van multilateralisme, inclusiviteit, gelijkheid, duurzame ontwikkeling, collectieve veiligheid, eerbiediging van de mensenrechten en de rechtsstaat en eerlijke handelspraktijken.

Ten slotte zal Europa alleen gedijen in een concurrerende wereld als het zich inzet voor de essentiële elementen van een vernieuwd Europees groeimodel dat gebaseerd is op concurrentiekracht, insluiting, sociale verantwoordelijkheid en milieuduurzaamheid. Andere wereldspelers, met name opkomende economieën, zullen hun eigen traject volgen, waardoor het des te belangrijker is dat de EU in multilaterale en bilaterale besprekingen de aandacht richt op gedeelde belangen en gemeenschappelijke werkwijzen.

Tegen deze achtergrond moet de EU een wereldwijde economische strategie uitbouwen waarin de euro de tweede reservemunt van de wereld wordt en die een oplossing biedt voor het negatieve effect van de mondiale economische onevenwichtigheden op het concurrentievermogen van Europa. De EU moet met haar partners werken aan evenwichtiger en flexibeler monetaire betrekkingen en de mogelijkheid overwegen van een mondiaal partnerschap waarbinnen landen die een koppeling van hun munt wensen, die munt aan een valutamand koppelen en niet alleen aan de dollar.

Op korte termijn moet de EU in haar planning prioriteit geven aan de bevordering van ILO-initiatieven, zoals de mondiale sociale vloer of de Decent Work Agenda, en er daarbij zorg voor dragen dat zij in overeenstemming zijn met het beginsel van open markten. Europa moet zijn sterke gehechtheid aan eerlijke handel ook tot uitdrukking brengen door andere delen van de wereld aan te sporen hetzelfde te doen en zo een belangrijke bijdrage te leveren tot de internationale solidariteit.

Verbetering van het instrumentarium van de EU

De Europese burgers hebben de wens te kennen gegeven dat de EU hun belangen en waarden nadrukkel-

jker gaat verdedigen op het internationale toneel. Maar over welke machtsinstrumenten beschikt de EU om die missie uit te voeren? De lidstaten moeten de Europese Unie steeds meer gaan zien en gaan vertrouwen als een machtsmultiplicator, die hen kan helpen doelen te bereiken die anders onhaalbaar zouden zijn.

Een Unie van 27 lidstaten die hun soevereiniteit bundelen om tot gezamenlijke besluiten te komen, wordt niet vanzelf een wereldmogendheid. Het feit dat EU-besluiten over buitenlands beleid met eenparigheid van stemmen worden genomen, wordt over het algemeen gezien als een handicap. De mate waarin de EU invloed kan uitoefenen hangt af van haar vermogen om uiteenlopende nationale belangen te overbruggen met gemeenschappelijke standpunten. Daarom moet de Europese Unie zich blijven inspannen om door middel van intensievere coördinatie met één stem te gaan spreken of althans onze meerstemmigheid anderszins te orkestreren. Op samenhangende wijze.

Dit proces zal tijd vergen, maar moet beginnen met het verbeteren van de banden tussen nationaal en EU-beleid en met een grotere deelname van de lidstaten aan collectieve acties. Door het delen van nationale gezichtspunten en ervaringen zal verscheidenheid het buitenlands beleid van de EU versterken in plaats van verzwakken.

Het Verdrag van Lissabon heeft er op een aantal manieren toe bijgedragen dat de EU thans beschikt over een krachtiger instrumentarium voor het buitenlands beleid. Wanneer de meningen over belangrijke kwesties uiteen blijven lopen kan bijvoorbeeld de procedure van versterkte samenwerking, mits spaarzaam gebruikt, de pijn verzachten. De Europese dienst voor extern optreden (EDED) moet volledig worden ontwikkeld en bemand, om de EU te helpen bij het bepalen van haar gemeenschappelijk belang en bij het uitwerken van gezamenlijke beleidsprogramma's, na passende coördinatie van de nationale standpunten.

Toch blijft de kern van het probleem overeind: de kloof tussen de vermogens van de EU op de gebieden waarop zij gemachtigd is op te treden (economie, handel, ontwikkelingshulp, mededingingsbeleid) en het ontbreken van echte gemeenschappelijke instrumenten op het gebied waarop haar mandaat is verruimd: buitenlands en veiligheidsbeleid. De militaire en politieke

instrumenten van de EU steken mager af bij het scala aan economische en juridische instrumenten dat haar ter beschikking staat.

De EU als continentaal knooppunt: de aantrekkingskracht maximaal maken

Voor veel mensen in de wereld blijft de EU een essentiële referentie, een alternatief model voor de traditionele interstatelijke betrekkingen, een transnationale rechtsgemeenschap die welvaart en cohesie heeft gebracht in een gebied dat vroeger door echte en door koude oorlogen werd verscheurd. Deze "soft power" is de belangrijkste troef van de EU. De EU moet via strategieën van inclusiviteit en engagement een spelfunctie op het continent vervullen. Deze strategieën zijn met groot succes toegepast bij de opeenvolgende uitbreidingsrondes van de EU.

De EU moet zich blijven openstellen voor nieuwe leden uit Europa, elke kandidatuur op haar merites beoordelen en nagaan of aan de criteria voor lidmaatschap is voldaan. Dat zijn in feite de echte grenzen van Europa. Conform haar beleid van engagement en inclusiviteit, moet de Unie haar toezeggingen ten aanzien van de huidige kandidaten, met inbegrip van Turkije, gestand doen en doorgaan met het onderhandelingsproces. Tevens moet zij mogelijke kandidaat-lidstaten verstrekkende overeenkomsten aanbieden als tussenstap naar de toetredingsonderhandelingen.

De aantrekkingskracht van de EU moet ook centraal blijven staan in haar evoluerende nabuurschapsbeleid. Zij moet een grotere rol gaan spelen bij het stabiliseren van haar onmiddellijke omgeving en daarbij voortbouwen op de bestaande instrumenten van "het Europees nabuurschapsbeleid", "het oostelijk partnerschap" en "de Unie voor het Middellandse Zeegebied". Deze partnerschappen moeten worden benut om een regionale ruimte van democratie, mensenrechten, ontwikkeling en vrijhandel te creëren. Zij moeten tevens eerlijke toegang tot de EU-markt en uiteindelijk een ruimte voor het vrij verkeer van personen bieden, hetgeen de EU en haar partners ten goede moet komen. Bovendien dient de EU te zorgen voor een strategisch co-existentie-, moderniserings- en regiobouwend beleid ten aanzien van Rusland.

Een open en inclusieve aanpak moet ook worden toegepast bij de grensoverschrijdende samenwerking van de EU met andere regio's, zoals ASEAN, MERCOSUR en SADC. Bij deze en andere betrekkingen moeten de EU en haar lidstaten oog hebben voor de inzichten, verwachtingen en zorgen van de rest van de wereld. Hoewel de EU door velen wordt gezien als een aantrekkelijk voorbeeld van regionale integratie, weet zij dit potentieel vaak niet te verzilveren als gevolg van de betuttelende toon die zij aanslaat. Wij moeten onze reputatie op een verstandige manier gebruiken en onze geloofwaardigheid als onderhandelingsmacht vergroten.

Van strategie tot actie

Het effect van het externe optreden van de EU zal grotendeels afhangen van haar vermogen om zich aan te passen aan de vele veranderingen waarmee zij in de periode tot 2030 te maken zal krijgen. Alleen door haar economische kracht en interne samenhang te consolideren kan de EU ook naar buiten toe een machtsfactor worden. Bij het bepalen van haar externe positie en beleid mag zij zich niet alleen door gebeurtenissen laten leiden. Er bestaat dringend behoefte aan een gemeenschappelijk Europees strategisch concept.

Dit concept moet het diplomatieke, militaire, handels- en ontwikkelingsbeleid van de EU op een lijn brengen met de externe dimensies van haar gemeenschappelijke economische beleidssectoren (EMU, energie, vervoer, enz.). Alleen door alle beschikbare instrumenten samen te voegen zal de Unie in staat zijn een transformerende rol te spelen en een bijdrage te leveren tot de hervorming van de regels voor mondiale governance. Door middel van een regelmatig te actualiseren witboek zou het strategisch concept helpen de langetermijnprioriteiten van de Unie te bepalen, en tegelijkertijd het referentiekader voor het dagelijkse externe optreden worden.

Dit zou kunnen worden bewerkstelligd door de instelling van een Europese prognose- en analyse-eenheid die deel zou uitmaken van de Europese dienst voor extern optreden en nauw zou samenwerken met nationale centra volgens het beginsel van het delen van inlichtingen. Een dergelijke eenheid zou helpen de aandacht gericht te houden op de noodzaak lopend beleid voortdurend opnieuw te bezien. Daarnaast zou een Europese

diplomatieke academie bijdragen tot het besef van een gemeenschappelijke diplomatieke cultuur.

Alleen door een dergelijke strategische aanpak te ontwikkelen zal de EU haar enorme financiële inspanningen (verreweg de grootste ter wereld) effectiever kunnen omzetten in politieke invloed. Zij zou haar structurele voordelen moeten benutten om een slim ontwikkelings- en handelsbeleid te voeren. De EU zou bijvoorbeeld moeten doorgaan met het ondersteunen van mitigatie van klimaatverandering in de armste streken, die het hardst getroffen worden door de klimaatverandering en het minst verantwoordelijk zijn voor de opwarming van de aarde. Zij moet zich tevens blijven inspannen om armoede te bestrijden door middel van handel, met name door de invoer van landbouwproducten. Daartoe zullen de Europese leiders politiek gezien moeilijke beslissingen moeten nemen, onder andere om de Doha-ronde tot een goed einde te brengen.

Door een strategisch gebruik van haar rijkgeschakeerde instrumentarium kan de EU ook een effectievere pleitbezorger van democratie, rechtsstaat en mensenrechten worden. Een beleid van conditionaliteit dat democratische actoren meer invloed geeft en machtsmisbruik door autoritaire regimes ontmoedigt, moet op een oordeelkundiger manier worden gehanteerd. Dat veronderstelt overleg met partners uit het maatschappelijk middenveld, waaronder vrouwen- en minderhedenorganisaties, niet alleen met vertegenwoordigers van overheden; initiatieven aan de basis om de rechtsstaat in de hele wereld te versterken; alsmede een consequentere benadering van verkiezingswaarneming. De komende twee decennia moet deze agenda inzake governance een zo multilateraal mogelijk karakter krijgen.

Niet in de laatste plaats zal een EU-aanpak moeten worden ontwikkeld voor mondiale hervorming van governance. De EU moet leiding geven aan de hervormingsinspanningen die de internationale instellingen een grotere legitimiteit geven en toerusten voor een grotere verantwoordelijkheidsdeling, en tegelijkertijd haar eigen belangen verdedigen. Daartoe moet zij onder meer haar vertegenwoordiging, met name in internationale economische fora, vereenvoudigen en samenvoegen. Zolang één enkele vertegenwoordiging nog geen feit is, moeten de EU-leden die in internationale organisaties vertegenwoordigd zijn, hun standpunten vooraf coördineren en eensgezind verdedigen.

DE EU EN HAAR BURGERS

In de hele geschiedenis van de Europese integratie werd de relatie tussen de Unie en haar burgers voornamelijk gekenmerkt door een "passieve consensus". Die relatie is de jongste jaren evenwel beginnen te veranderen. Europeanen stellen hogere eisen aan de EU, zijn kritischer over haar prestaties en uiten twijfels over de legitimiteit van het Europese project. Dit kwam plotsklaps tot uiting in de negatieve uitkomsten van de referenda in Frankrijk en Nederland, en vervolgens ook in Ierland. Het publiek zal zich pas opnieuw betrokken voelen bij de EU wanneer de bevolkingen van de verschillende lidstaten ervan overtuigd zijn dat hun waarden en belangen beter door de EU worden gediend. Het versterken van dat gevoel van betrokkenheid moet de drijvende kracht worden achter al onze gezamenlijke acties.

Goed bestuur serieus opvatten: delen, uitleggen en presteren

Resultaten boeken op het gebied van goed bestuur is veruit het krachtigste instrument van de EU om ervoor te zorgen dat de EU-burgers zich betrokken en verbonden blijven voelen. Goed bestuur is gebaseerd op de beginselen van openheid, participatie, delen van de macht, verantwoording, partnerschap en doeltreffendheid, maar moet tevens voldoen aan het subsidiariteitsbeginsel: besluiten moeten op het meest doeltreffende niveau en zo dicht mogelijk bij de burger worden genomen.

De EU streeft ernaar die beginselen na te leven door middel van een systeem van "multi-level governance", waarbij bevoegdheden worden gedeeld (in plaats van verdeeld) tussen verscheidene gezagsniveaus. In de praktijk is die "multi-level governance" een stelsel van op bindende afspraken gebaseerde, transversale netwerken die zowel tussen plaatsen, regio's, nationale overheden en EU-instellingen als tussen vak- en bedrijfsverenigingen en andere niet-gouvernementele organisaties opereren. Door actief te zijn in deze netwerken en binnen hun eigen gemeenschappen en gemeenten krijgen Europese burgers inspraak op gebieden die van belang zijn voor de toekomst van de EU.

In een stelsel van multi-level governance oefent elk gezagsniveau (het Europese, nationale, regionale en lokale niveau) zijn bevoegdheden uit overeenkomstig zijn eigen wettelijke verantwoordelijkheid. Als zodanig is het stelsel ontworpen om de omstandigheden te creë-

ren waarin lidstaten - ongeacht hun omvang, bevolking of economisch gewicht - samen kunnen groeien, met eerbiediging van de nationale culturen, talen, religies en regionale en lokale kenmerken. Tegelijkertijd eerbiedigt het stelsel het soevereine recht van lidstaten om te beslissen over de nadere regels voor het delegeren van bevoegdheden binnen hun eigen grenzen.

Door de burgers diverse toegangskanalen voor deelname aan het wetgevingsproces te bieden, zal de EU de nodige legitimiteit en flexibiliteit verwerven om de problemen aan te pakken die het gevolg zijn van de mondialisering in een digitale, netwerkgeoriënteerde en open samenleving die van andere samenlevingen afhankelijk is. Multi-level governance geeft het publiek evenwel niet automatisch een gevoel van eigen verantwoordelijkheid. Het is een complex systeem, dat doelgericht moet worden toegepast, dat moet worden gekoesterd en vooral bij het publiek bekend moet worden gemaakt.

Er is bijgevolg een grote behoefte aan meer transparantie en nauwkeurigheid in de manier waarop we voorlichting over de EU-beleidsvorming verstrekken. Het aan het publiek gepresenteerde beeld van de EU moet evenwichtig zijn en zowel sterke als zwakke punten belichten, veeleer dan een geïdealiseerd of overdreven pessimistisch verhaal te vertellen. In plaats van zich te richten op een *communicatiebeleid* dat soms veel weg heeft van propaganda, zou het beter zijn te *communiceren over beleidsmaatregelen*, en openhartig uit te leggen wat er op het spel staat en welke opties beschikbaar zijn. Minstens zo belangrijk is dat de lidstaten ter verantwoording moeten kunnen worden geroepen voor wat zij in Brussel doen en voor wat zij doen om de Europese besluiten uit te voeren.

Maar uiteindelijk zal "good governance" worden beoordeeld op de resultaten ervan. De EU heeft reeds op tal van punten (bijvoorbeeld de euro, het cohesiebeleid, het gemeenschappelijk landbouwbeleid, Schengen) verbetering gebracht in het leven van haar burgers, al krijgt de EU niet altijd de erkenning voor die verwezenlijkingen. Maar er moet nog veel worden gedaan. Enquêtes tonen consequent aan dat het publiek grote verwachtingen heeft van de EU op gevoelige beleidsgebieden als veiligheid, terrorisme, energie en klimaatverandering, alsmede buitenlands beleid. De EU dient deze uitdaging aan te gaan door nieuwe doelstellingen en een meer resultaatgerichte invulling van haar basisgedachte te

ontwikkelen. Kortom, de EU moet retoriek vermijden en in gewone taal uitleggen wat de toegevoegde waarde van de EU voor het leven van de burgers is.

De nieuwe instrumenten van Lissabon gebruiken: politiek burgerschap in de praktijk

Goed bestuur en een nadrukkelijker focus op resultaat zijn onontbeerlijk wil de EU een draagvlak onder de burgers hebben. Maar op zichzelf volstaan zij wellicht niet. Ondanks alle verwezenlijkingen van de EU heerst er een verontrustende onverschilligheid voor of zelfs ontgoocheling over het Europees project. We kunnen dat probleem niet langer negeren. We moeten het pact tussen de EU en haar burgers nieuw leven inblazen door gebruik te maken van het volledige gamma aan instrumenten van het Verdrag van Lissabon om de steun en de participatie van het publiek te stimuleren.

In het Verdrag van Lissabon wordt het begrip "politiek burgerschap" meer inhoud gegeven, door de mogelijkheid van een burgerinitiatief op wetgevingsgebied te creëren en de nationale parlementen een grotere rol te geven. De tijd zal leren in hoeverre deze innovaties bijdragen tot het ontstaan van een Europese openbare ruimte, meer politiek besef en versterking van de legitimiteit van de Unie. Momenteel is er geen echte Europese politieke arena, en het bedrijven van politiek zal waarschijnlijk een wezenlijk nationale activiteit blijven. Wil de Unie aan legitimiteit winnen, dan zal zij evenwel haar uiterste best moeten doen om het Europese politieke burgerschap nader in te vullen. De EU dient daartoe maatregelen te nemen die het volgende beogen:

- het ontwikkelen van politieke rechten. De bepalingen van het Verdrag van Lissabon moeten worden versterkt: allereerst, door de lidstaten aan te moedigen aan onderdanen van andere lidstaten na een bepaalde periode van verblijf en belastingsafdracht stemrecht te verlenen voor de nationale verkiezingen; in de tweede plaats, door de verkiezingen voor het Europees Parlement te "europeaniseren" door de invoering van grensoverschrijdende kieslijsten; en tot slot, door de nationale parlementen te gebruiken als schakels om het publiek te betrekken bij Europese politieke debatten;

- verkiezingen meer betekenis geven voor de burgers. De Europese verkiezingen hebben tot nu toe de belangstelling van de burgers niet weten te wekken. Om dat te veranderen, moeten de burgers beter op de hoogte zijn van het EU-beleid in de verschillende sectoren; zij moeten zich vóór alles kunnen identificeren met Europese politici. Bij toekomstige verkiezingen voor het Europees Parlement moeten de politieke partijen in de EU werkelijk Europese programma's voorstellen en kandidaten voor de functie van voorzitter van de Europese Commissie kiezen;
- zorgen voor meer bekendheid en meer transparantie. Dit is nodig voor zowel besluiten op hoog niveau, zoals de benoeming van de vaste voorzitter van de Europese Raad en de hoge vertegenwoordiger, als besluiten in verband met de dagelijkse werkzaamheden van de EU. Dat kan op velerlei manieren gebeuren, onder andere door een meer systematisch gebruik van digitale hulpmiddelen (e-governance); de introductie van een Europese dimensie in de openbare media; het geven van stimulansen aan particuliere media om programma's over de EU uit te zenden;
- het aanmoedigen van een grotere Europese participatieve democratie. Het maatschappelijk middenveld moet gedurende het wetgevingsproces als vanzelfsprekend en continu worden geraadpleegd. Daartoe zouden het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's stelselmatiger door de Commissie en de Raad moeten worden geraadpleegd.

Bevorderen van betrokkenheid en identificatie: beginnen aan de basis

Als we willen dat burgers zich ten volle betrokken voelen bij het Europees project, dan moet de EU een gemeenschappelijke visie hebben op haar geschiedenis, haar dagelijkse werkelijkheid en haar toekomst. De historische oorsprong van de EU, die is ontstaan uit de puinhopen van de Tweede Wereldoorlog, is wel bekend. Deze kennis moet worden gekoesterd en bevorderd, niet alleen om een terugkeer naar de gruwelen van het verleden te voorkomen, maar ook om de rest van de wereld een referentiepunt te bieden.

Het Verdrag van Lissabon voorziet voorts in een uitgebreid pakket aan rechten en voordelen die de burgers

in hun dagelijks leven genieten. Op basis van het non-discriminatiebeginsel omvat deze "sociale" dimensie van het Europees burgerschap onder meer het recht vrij te reizen, te verblijven en te werken op het grondgebied van de lidstaten, en de wederzijdse erkenning van kwalificaties.

Helaas komt het regelmatig voor dat burgers van de EU die rechten niet kunnen uitoefenen als gevolg van protectionistische of corporatistische tendensen in de lidstaten. Om dat probleem aan te pakken, moet op vier terreinen actie worden ondernomen, te weten:

- het versterken van de voorlichtingsdiensten van plaatselijke overheden om het publiek beter bekend te maken met de rechten en voordelen die verbonden zijn aan het EU-burgerschap;
- het creëren van een specifiek administratief instrument waarmee het Europees burgerschap kan worden aangetoond en dat personen op vrijwillige basis kunnen gebruiken om toegang te krijgen tot woongelegenheden, werkgelegenheden, en socialezekerheidsrechten;
- de burgers de mogelijkheid bieden een beroep te doen op een Europese juridische status (de "28e regeling") die van toepassing zou zijn op contractuele betrekkingen op bepaalde gebieden van het civiele of handelsrecht, naast de 27 nationale regelingen;
- het tot stand brengen van een systeem voor het evalueren van het effect van EU-wetgeving, met volledige gebruikmaking van de bevoegdheden van de Commissie ter zake, en het ontwikkelen van maatregelen om de handhaving en de toepassing van EU-wetgeving op nationaal niveau te versterken. Het Europees Parlement en de nationale parlementen dienen in dit proces een leidende rol te vervullen.

Wanneer deze maatregelen goed worden uitgevoerd, zullen ze de waardering van het publiek voor het Europees recht en de Europese instellingen vergroten, maar ze kunnen op zich niet het gevoel creëren dat men deel uitmaakt van de EU. Dat gevoel kan slechts mettertijd groeien, met name onder de jongere generaties van Europa.

Scholen kunnen een cruciale rol spelen bij het bevorderen van de identificatie met Europa bij kinderen, door onderwijs in Europese talen te verstrekken, handboeken over het gemeenschappelijk cultureel erfgoed van Europa te gebruiken en cursussen over Europees burgerschap aan te bieden. Uitwisselingsprogramma's, naar het voorbeeld van het enorm populaire ERASMUS-programma voor universiteitsstudenten, moeten worden uitgebreid met uitwisselingen tussen lagere en middelbare scholen. Voorts zou een "Europese burgerdienst", die in overleg met de lidstaten wordt opgezet, jongeren een platform kunnen bieden om een rol te spelen in missies van algemeen belang binnen en buiten de EU.

Wij hebben allen een meervoudige identiteit, die onder meer plaatselijke, regionale en nationale elementen bevat. Het lijdt geen twijfel dat deze primaire aspecten van identiteit voor de burgers nog lange tijd het belangrijkste referentiepunt zullen vormen. Deze elementen moeten evenwel hand in hand gaan met een ontluikende "Europese" identiteit die is gebaseerd op gedeelde opvattingen over de geschiedenis van de EU, de praktische voordelen die het EU-burgerschap biedt, en een gemeenschappelijke visie op de toekomst van Europa en de plaats van Europa in de wereld. Willen wij bij onze burgers meer het gevoel teweegbrengen dat het Europese project ook het hunne is, dan moeten wij tekst en uitleg geven over de gemeenschappelijke agenda en het doel van de EU in de 21e eeuw.

VOORTBOUWEN OP DE STERKE PUNTEN VAN DE EU

Voor veel mensen ligt 2030 nog ver in de toekomst en zij hechten weinig waarde aan voorspellingen. Maar we mogen ons geen illusies maken. De wereld beleeft een periode van snelle en ingrijpende wereldwijde veranderingen die een aanzienlijke weerslag zullen blijven hebben op het leven van onze burgers. De afgelopen twintig jaar waren vermoedelijk slechts een voorproefje van wat ons nog te wachten staat. In de volgende twintig jaar zullen veel van de huidige tendensen onvermijdelijk versnellen en verergeren. Denk ver vooruit, maar handel nu met vastberadenheid - deze boodschap moet de leidraad zijn bij de Europese beleidsvorming in het huidige tijdperk van onzekerheid.

De komende jaren zal de EU een ambitieuze agenda moeten nastreven. Zij moet de EU, haar lidstaten en haar burgers nader tot elkaar brengen, zorgen voor een vernieuwing van het Europese economische en sociale model op een moment waarop interne en externe krachten de houdbaarheid ervan op de proef stellen; een kennismaatschappij tot stand brengen door het individu autonomer te maken; optimaal profijt trekken van veranderende demografische patronen en immigratie; energieschaarste en klimaatverandering benutten ten behoeve van maatschappelijke en economische ontwikkeling; een goed evenwicht vinden tussen vrijheid en veiligheid; en helpen de wereld zodanig vorm te geven dat de waarden en belangen van Europa veiliggesteld worden.

Een gemeenschappelijke agenda en visie voor de toekomst van Europa

Deze doelstellingen en ambities vereisen een substantieel andere visie van de nationale regeringen op de EU. Zij beseffen vaak te weinig dat, in een steeds meer onderling afhankelijke, multipolaire wereld, hun belangen op lange termijn het best gediend worden met een Europese en niet met een nationale aanpak. Zij zijn er niet in geslaagd de voor de algemene legitimiteit van het project onontbeerlijke steun en participatie van de burger te verkrijgen. De lidstaten hebben zich veelal in zichzelf teruggetrokken en zich uitsluitend op hun eigen belangen gericht, ten koste van het bredere Europese belang.

De EU moet dringend overeenstemming bereiken over de wijze waarop deze ambitieuze agenda moet wor-

den verwezenlijkt. Zij moet bepalen welke maatregelen nodig zijn om zich aan te passen aan het mondiale tijdperk, en wat de kosten en gevolgen van niet-handelen zijn. Kortom, zij moet een gemeenschappelijke visie uitdragen op de wijze waarop Europa zijn toekomst veilig kan stellen. We staan daarom voor een duidelijke keuze: voortbouwen op de sterke punten van de EU en haar collectieve gewicht benutten om een assertieve en relevante speler op het wereldtoneel te worden, of voor versnippering kiezen en geconfronteerd worden met de mogelijkheid van onverbiddelijke terugval in een wereld waarin de meest invloedrijken de regels bepalen.

In het belang van onze burgers!

Europa heeft onmiskenbaar sterke punten. Als grootste markt ter wereld met een kwart van de wereldhandel, en als verstrekker van twee derde van de mondiale ontwikkelingshulp, telt Europa mee. De EU biedt een gemeenschappelijke infrastructuur die de burger een breed gamma aan rechten, diensten en kansen schenkt. Mede door het beleid en de programma's van de EU is een samenhangend beleidsgebied tot stand gekomen dat communicatie, vervoer, sociale vraagstukken, onderzoek en onderwijs omvat. Met het organiseren en reguleren van deze zogeheten "gemeenschappelijke ruimte" faciliteert de EU activiteiten voor haar burgers, bedrijven en regeringen.

Er wordt ook positief tegen de EU aangekeken. Velen willen, door toetreding of immigratie, deel uitmaken van de Unie. In de Unie is de levenskwaliteit voortreffelijk, hetgeen zich vertaalt in een van de hoogste levensverwachtingen ter wereld. Het governance-model van de EU - besturen in partnerschap - is een voorbeeld van doeltreffend regionalisme: een gemeenschappelijke openbare ruimte met een gebundelde soevereiniteit en capaciteit ter bepaling van gezamenlijke belangen, sterke instellingen en het primaat van de rechtsstaat. De Unie heeft krachtige onderliggende troeven: politieke stabiliteit, solide wettelijke grondslagen, verwezenlijking op het gebied van sociale en economische cohesie, en een rijke culturele en etnische diversiteit.

De EU omvat meer dan een gemeenschappelijke markt. Zij is ook een unie van waarden, belichaamd in gehechtheid aan de mensenrechten, vrede, veiligheid en solidariteit. Deze waarden hebben een universele betekenis.

Met de steun van de Europese burgers, wetenschappers en politici op alle niveaus kan de EU een leidende rol spelen bij de internationale inspanningen om het hoofd te bieden aan grote mondiale uitdagingen, met inbegrip van de sociale cohesie, de klimaatverandering, duurzame ontwikkeling en vrede tussen de naties.

En niet in de laatste plaats beschikt de EU over het vermogen te denken en te handelen vanuit het belang op lange termijn van de Europese burgers. De lidstaten worden in hun acties vaak beperkt door de politieke realiteit van de dag, die een langetermijnbenadering in de weg staat. De Europese beleidsvorming is minder gevoelig voor druk op korte termijn, en heeft dus meer ruimte om nieuwe voorstellen in te dienen. Door de aanneming van het Verdrag van Lissabon heeft de EU nu ook de instrumenten in handen om haar voorstellen in daden om te zetten, onder meer de versterkte samenwerking en de vereenvoudigde herzieningsprocedures. De EU kan zich nu meer dan ooit concentreren op haar belangen op lange termijn en de behoeften van haar burgers.

De vraag die wij ons moeten stellen is dus: kunnen wij, tot wederzijds voordeel, voortbouwen op de sterke punten van de Unie? De mondialisering en het verschuiven van de macht in de wereld vormen een belangrijke nieuwe reden voor een gezamenlijk optreden van de EU. Maar alleen met een solide grondslag kan de EU een speler worden waarmee op mondiaal vlak rekening wordt gehouden. Daartoe zijn politieke moed en gemeenschappelijke ambitie nodig, alsook een werkelijk pragmatische aanpak en een duidelijk besef van idealen die het bevechten waard zijn. In de Unie en er buiten. Laten wij de weg effenen. Samen. Nu.

DANKWOORD

Als leden van de Reflectiegroep betuigen wij gaarne onze dank aan alle personen en instellingen die ons op uiteenlopende wijze onschatbare hulp hebben verleend bij de uitvoering van de ons toevertrouwde taak. Onze dank gaat in het bijzonder uit naar:

Het secretariaat van de Reflectiegroep, zonder welks toewijding en efficiënte werkwijze wij onze werkzaamheden niet hadden kunnen verrichten: Žiga Turk, algemeen secretaris; Max Keller-Noëllet, bijzonder adviseur; Nicolás Pascual de la Parte, Noel White, Eija Kaskimo en Gwen McLean.

Onze adviseurs en assistenten, voor hun toegewijde en onvermoeide inzet: Carlos Westendorp y Cabeza, bijzonder adviseur van de voorzitter, Felipe González Márquez; Rolands Lappuke, adviseur van vice-voorzitter Vaira Vike-Freiberga; Nina Hyvärinen, adviseur van vice-voorzitter Jorma Ollila; Jean Ellermann-Kingombe, adviseur van Lykke Friis; Stephan Petermann, adviseur van Rem Koolhaas; Elin Burns, adviseur van Richard Lambert; Stefano Grassi, adviseur van Mario Monti; Gregor Woschnagg, adviseur van Rainer Münz; Lars Hoffman, adviseur van Kalypso Nicolaidis; Guillaume Klossa, adviseur van Nicole Notat; Alexander Kreher, adviseur van Wolfgang Schuster; Andrzej Gulczynski, adviseur van Lech Walesa.

Alle hoogwaardigheidsbekleders en deskundigen die onze vergaderingen hebben bijgewoond en hun ervaring en kennis ruimhartig met ons hebben gedeeld: José Manuel Barroso, Ivo Bozon, Etienne Davignon, Jacques Delors, Nikiforos Diamandouros, Gérard Dumont, Joschka Fischer, Valéry Giscard d'Estaing, Jean Dominique Giuliani, Wim Kok, Alain Lamassoure, Pascal Lamy, Stephan Leibfried, Lenny Mendonca, Geoff Mulgan, Jean Pisani-Ferry, Maria João Rodrigues, André Sapir, Andreas Schleicher, Luc Soete, Gerhard Stahl, Peter Sutherland, Antonio Vitorino, Nick Whitney en Jean-Pascal van Ypersele de Strihout.

Olaf Cramme en Elena Jurado van het Policy Network in Londen, die het eindverslag met zoveel toewijding hebben opgesteld en redactioneel verzorgd.

De Innaxis Stichting en haar voorzitter, Carlos Álvarez Pereira, die zo vriendelijk waren een intranet-systeem voor het raadplegen van documenten en communicatie binnen de groep te onzer beschikking te stellen.

De leerstoel Constructie-informatica van de Universiteit van Ljubljana, die de openbare website van de groep heeft gehost.

Onze collega's Wolfgang Schuster, die, bijgestaan door zijn medewerkers van de stad Stuttgart, bereid was ons werk te illustreren.

Even belangrijk was de collectieve en individuele ondersteuning die wij ontvingen van een groot scala aan non-profitorganisaties en -verenigingen, denktanks en politieke analisten, alle gespecialiseerd in onderwerpen die in deze studie aan de orde zijn gekomen: het BEPA van de Europese Commissie (Brussel), de Universiteit van Berkeley, Bruegel (Brussels European and Global Economic Laboratory), het Centrum voor Europese Beleidsstudies (CEPS) (Brussel), Chatham House (Royal Institute of International Affairs) (Londen), het Comité van de Regio's, Confrontation Europe (Brussel), Digital Europe (Brussel), het Centre européen van Sciences Po (Parijs), de European Climate Foundation, de European Internet Foundation, de European Movement, de Commissie constitutionele zaken en de Commissie buitenlandse zaken, alsmede de Bijzondere Commissie financiële, economische en sociale crisis van het Europees Parlement, het European Studies Centre van de Universiteit van Oxford, het Europees Economisch en Sociaal Comité, het Koninklijk Instituut Elcano voor Internationale en Strategische Studies (Madrid), de ETNO (Brussel), de Eurobarometer van de Europese Commissie (Brussel), EuropaNova (Parijs), de European Council on Foreign Relations, het European Policy Centre (EPC) (Brussel), het Instituut voor Veiligheidsstudies van de Europese Unie (Parijs), het stageprogramma van de Europese Unie, Filis (Athene), het Fins Instituut voor Internationale Zaken (Helsinki), Friends of Europe (Brussel), Fundación Alternativas (Madrid), Fundación CIDOB (Barcelona), de Universiteit van Harvard, het Instituut voor Internationale Betrekkingen (IDIS) (Athene), het Jean Monnet-Netwerk, het Navarino Initiatief (Thessaloniki), Notre Europe (Parijs), de Lisbon Council (Brussel), het Andreas Papandreu Instituut voor Strategische en Ontwikkelingsstudies (ISTAME) (Athene), de Universiteit van Princeton, de Trans-European Policy Studies Association (Brussel), de University Association for Contemporary European Studies (UACES) (Londen).

Onze dank gaat tevens uit naar de volgende personen, die eveneens een bijdrage hebben geleverd: Aymeric Bourdin, Guillaume Borie, Patricia Cadeiras, Pavlos Elef-

theriadis, Jean-François Jamet, Thomas Klau, Christian Mandl, Hartmut Mayer, Joaquin Munoz en Claudia Schrag.

Deze dankbetuigingen zouden niet volledig zijn als niet ook vermeld werden Javier Solana, voormalig secretaris-generaal/hoog vertegenwoordiger voor het GBVB, Pierre de Boissieu, secretaris-generaal van de Raad van de EU, David Galloway, hoofd van diens kabinet, Marc Lepoivre, directeur-generaal van de Raad van de EU en de tolken, vertalers en ander personeel van de Raad, die zo veel hebben gedaan om onze werkzaamheden te vergemakkelijken.